08 : සාර්ව ආර්ථික අරමුණු ළඟා කර ගැනීමෙහි ලා රජය මැදිහත් වන ආකාරය විමර්ශනය කරයි.

8.1 : වෙළෙඳපොළ අසමත් වීමට හේතු විමර්ශනය කරයි.

- **වෙළෙඳපොළ ක්‍රමය අසමත් වීම යන්න අර්ථකථනය කරයි.**
- **වෙළෙඳපොළ ක්‍රමය අසමත් වීමට බලපාන හේතු පැහැදිලි කරයි.**
- **සම්පත් බෙදී යාමේ අකාර්යක්ෂමතා පැහැදිලි කරයි.**
- **සාර්ව ආර්ථික අස්ථායිතාව පැහැදිලි කරයි.**
- **ආදායම් බෙදී යාමේ විෂමතාව පැහැදිලි කරයි.**

වෙළෙඳපොළ අසමත් වීම

- සමාජයේ යහපත උදෙසා හිඟ සම්පත් බෙදා වෙන් කිරීමෙහි ලා වෙළෙඳපොළ යාන්ත්‍රණය අපොහොසත් වීම වෙළෙඳපොළ අසමත් වීම යන්නෙන් අදහස් කෙරේ.
- **වෙළෙඳපොළ අසමත් වීම කෙරෙහි බලපාන හේතු**
  1. සම්පත් බෙදී යාම අකාර්යක්ෂම වීම
  2. ආදායම් බෙදී යාමේ විෂමතාව
  3. සාර්ව අර්ථික අස්ථායිතාව

සම්පත් බෙදී යාම අකාර්යක්ෂම වීම

- සම්පත් බෙදී යාමේ කාර්යක්ෂමතාව සඳහා අවශ්‍ය වන කොන්දේසිය වන මිල , ආන්තික පිරිවැයට සමාන වීම (P = MC) කොන්දේසියෙන් බැහැර ව කටයුතු කිරීම සම්පත් බෙදී යාමේ අකාර්යක්ෂමතාව යන්නෙන් අදහස් වේ.
- **ආර්ථිකය සතු හිඟ සම්පත් සමාජයට හිතකර අයුරෙන් බෙදී නොයාම නිසා සම්පත් බෙදී යාම අකාර්යක්ෂම වන අතර, ඒ සඳහා පහත සඳහන් හේතු බලපායි.**
  - පොදු භාණ්ඩ නොසැපයීම
  - අර්ධ පොදු භාණ්ඩ ප්‍රශස්ත ව පරිභෝජනය නොවීම
  - ශුභසාධන භාණ්ඩ ප්‍රශස්ත ව නොසැපයීම
  - සමාජයට අහිතකර භාණ්ඩ සැපයීම
  - පොදු සම්පත් අධිභාවිතය
  - බාහිරතා සැලකිල්ලට නොගැනීම
  - අපූර්ණ තරගය හා ඒකාධිකාරිත්වය
  - අපූර්ණ තොරතුරු

පොදු භාණ්ඩ

- පොදු භාණ්ඩ යනු සාමූහික ව පරිභෝජනය කරනු ලබන භාණ්ඩ වේ.

SRI LANKAN ECON TRUST

- **පොදු භාණ්ඩවල ප්‍රධාන ලක්ෂණ දෙකකි.**
    1. ගෙවීමක් නොකරන පුද්ගලයන් අදාළ භාණ්ඩ පරිභෝජනයෙන් ඉවත් කළ නොහැකි වීම
    2. පරිභෝජනයේ තරගකාරිත්වයක් නොමැති වීම

- පොදු භාණ්ඩයක් සැපයූ විට ගෙවීමක් කළ ද නොකළ ද සියලු දෙනාට ම පරිභෝජනය කිරීමට හැකියාව ලැබෙන නිසා ස්වාර්ථය උදෙසා කටයුතු කරන පාරිභෝගිකයෝ එම භාණ්ඩය සඳහා ගෙවීමක් කිරීමට නොපෙලඹෙති.

- එමෙන් ම ලාභය අරමුණු කර ගෙන කටයුතු කරන වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක කිසිවෙක් එවැනි පොදු භාණ්ඩයක් නිපදවීම සඳහා සම්පත් වෙන් නොකරති.

- එක් පුද්ගලයකු විසින් කිසියම් භාණ්ඩයක් හෝ සේවාවක් හෝ පරිභෝජනය කිරීම නිසා වෙනත් පුද්ගලයකුට එම භාණ්ඩය ඒ ආකාරයෙන් ම පරිභෝජනය කිරීමේ හැකියාව අහිමි නොවීම පරිභෝජනයේ තරගකාරිත්වය නොමැති වීම යනුවෙන් අදහස් කෙරේ. මේ නිසා **අතිරේක පාරිභෝගිකයකුගේ පරිභෝජනයේ ආන්තික පිරිවැය ශූන්‍ය අගයක් ගනී.**

- **ඔරලෝසු කණු, ජාතික ආරක්ෂාව, වීථි ආලෝකය, ප්‍රදීපාගාර වැනි දෑ පොදු භාණ්ඩ සඳහා නිදසුන් ලෙස දැක්විය හැකි ය.**

- මේ අනුව පොදු භාණ්ඩ සැපයීම සම්බන්ධයෙන් වෙළෙඳපොළ ක්‍රමය අසමත් වන බව පැහැදිලි වේ.

ගෝලීය පොදු භාණ්ඩ

- සාම්ප්‍රදායික ව රටක් තුළ පවතින පොදු භාණ්ඩලවලට අමතර ව ජාතික දේශ සීමා ඉක්මවා ගිය ඇතැම් පොදු භාණ්ඩ ද පවතී. මේවා ගෝලීය පොදු භාණ්ඩ ලෙස හැඳින්වේ.

- **ගෝලීය පොදු භාණ්ඩයක දැකිය හැකි ලක්ෂණ**
    1. පරිභෝජනයේ තරගකාරිත්වයක් නොමැති වීම
    2. ගෙවීමක් නොකරන අයට පරිභෝජනය සීමා කළ නොහැකි වීම

- එම භාණ්ඩවලින් ලැබෙන ප්‍රතිලාභ ලොව පුරා සිටින සියලු ම දෙනාට භුක්ති විඳිය හැකි වීම

- **දැනුම, මූල්‍ය ස්ථායිතාව, ලෝක සාමය, වායුගෝලය වැනි දෑ ගෝලීය පොදු භාණ්ඩවලට නිදසුන් ලෙස දැක්විය හැකි ය.** මෙවැනි පොදු භාණ්ඩ නොසැපයීම වෙළෙඳපොළ අසමත් වීමට හේතු වේ.

අර්ධ පොදු භාණ්ඩ

- ධාරිතා මට්ටම කරා ළඟා වන තෙක් පරිභෝජනයේ තරගකාරිත්වයක් දැකිය නොහැකි, පරිභෝජනය සීමා කළ හැකි භාණ්ඩ අර්ධ පොදු භාණ්ඩ වේ.

- **අර්ධ පොදු භාණ්ඩයක ලක්ෂණ**
    1. ධාරිතා මට්ටම උපරිමය කරා ළඟා වනතුරු පරිභෝජනයේ තරගකාරිත්වය දක්නට නොතිබීම
    2. පරිභෝජනය සීමා කළ හැකි වීම

- **මහා මාර්ග, මුහුදු වෙරළ සහ කෞතුකාගාර වැනි දෑ අර්ධ පොදු භාණ්ඩවලට නිදසුන් ලෙස දැක්විය හැකි ය.**

- උපරිම ධාරිතා මට්ටමට ළඟා වන තුරු අතිරේක පුද්ගලයකුගේ පරිභෝජනය ආන්තික පිරිවැය කෙරෙහි සැලකිය යුතු බලපෑමක් ඇති නොකරයි. එහෙත් මිලක් අය කිරීම හේතුවෙන් අදාළ භාණ්ඩය හෝ සේවාව හෝ අකාර්යක්ෂම ලෙස උපයෝජනය විය හැකි ය. එවිට එම භාණ්ඩය හෝ සේවාව හෝ සමාජීය වශයෙන් ප්‍රශස්ත මට්ටමට වඩා අඩුවෙන් පරිභෝජනය කිරීමට සිදු වේ.

- එමෙන් ම අර්ධ පොදු භාණ්ඩ සැපයීමේ දී නිෂ්පාදකයන් ආන්තික පිරිවැයට වඩා වැඩි මිලක් අය කළ හැකි ය. එවැනි අවස්ථාවල දී එම මිලට වඩා අඩු මිලක් ගෙවීමට සූදානම් පාරිභෝගිකයන්ට එම භාණ්ඩය පරිභෝජනය කිරීමේ හැකියාව අහිමි වන බැවින් සමාජීය ප්‍රශස්ත මට්ටමට වඩා අඩුවෙන් පරිභෝජනය සිදු වේ. මෙවැනි තත්ත්වයන් මත අර්ධ පොදු භාණ්ඩ ප්‍රශස්ත ව පරිභෝජනය නොවීම සම්බන්ධයෙන් වෙළෙඳපොළ අසමත් වීම සිදු වේ.

ශුභසාධන භාණ්ඩ

- පරිභෝජනයේ දී පෞද්ගලික ප්‍රතිලාභ ඉක්මවා විශාල වශයෙන් සමාජ ප්‍රතිලාභ ලැබෙන භාණ්ඩ ශුභසාධන භාණ්ඩ වේ.

- **අධ්‍යාපනය, සෞඛ්‍ය හා සනීපාරක්ෂක සේවා ආදිය ශුභසාධන භාණ්ඩ සඳහා නිදසුන් ලෙස දැක්විය හැකි ය.**

- වෙළෙඳපොළ ක්‍රමය තුළ ශුභසාධන භාණ්ඩ සැපයීම සඳහා යොමු වීමක් සිදු නොවේ. ඊට හේතුව එම භාණ්ඩ සැපයීමේ දී අදාළ පරිභෝජන තීරණ ගනු ලබන්නේ ඒවායේ බාහිර ප්‍රතිලාභ මුළුමනින්ම නොසලකා හැර එමගින් ලැබෙන පෞද්ගලික ප්‍රතිලාභ හා පිරිවැය පමණක් සැලකිල්ලට ගැනීමයි. මේ නිසා ශුභසාධන භාණ්ඩයක පරිභෝජනය සමාජීය වශයෙන් ප්‍රශස්ත මට්ටමට වඩා අඩුවෙන් සිදු වේ. එය වෙළෙඳපොළ අසමත් වීමට හේතු වේ.

අවගුණ භාණ්ඩ

- පරිභෝජනය නිසා අවශේෂ සමාජය කෙරෙහි සෘණ බාහිරතාවක් හෙවත් අහිතකර සෘණ පිරිවැයක් ඇති කරන භාණ්ඩ සමාජයට අහිතකර භාණ්ඩ (අවගුණ භාණ්ඩ) වශයෙන් හැඳින්වේ.

- **මත්පැන්, දුම්වැටි, මත්ද්‍රව්‍ය වැනි දෑ සමාජයට අහිතකර භාණ්ඩ සඳහා නිදසුන් වේ.**

- වෙළෙඳපොළ ඔස්සේ සමාජයට අහිතකර භාණ්ඩ සැපයීමේ දී එම භාණ්ඩ පරිභෝජනය කිරීමෙන් ඇති වන බාහිර පිරිවැය කෙරෙහි සැලකිල්ලක් නොදක්වීම නිසා සමාජීය ප්‍රශස්ත මට්ටමට වඩා වැඩි නිෂ්පාදනයක් සිදු වන අතර සමාජීය ප්‍රශස්ත මට්ටමට වඩා පරිභෝජනය කිරීමට පාරිභෝගිකයන්ගේ පෙලඹීමක් ද සිදු වේ. මේ නිසා සමාජයට අහිතකර භාණ්ඩ සැපයීම හමුවේ වෙළෙඳපොළ ක්‍රමය අසමත් වේ.

පොදු සම්පත්

- පරිභෝජනය සීමා කළ නොහැකි පරිභෝජනයේ තරගකාරීත්වයක් දැකිය හැකි සම්පත් පොදු සම්පත් වේ.

  නිදසුන් : මත්ස්‍ය සම්පත්, තෘණ භූමි, වායුගෝලය

- **පොදු සම්පත්වල පහත සඳහන් ලක්ෂණ දැකිය හැකි ය.**
  1. ප්‍රතිලාභ ලබන්නන් හා පරිභෝජනය සීමා කළ නොහැකි වීම
  2. පරිභෝජනයේ තරගකාරිත්වයක් දක්නට ලැබීම

- පරිභෝජනය සීමා කළ නොහැකි වීමත් පරිභෝජනයේ තරගකාරිත්වයක් පැවතීමත් නිසා ඕනෑ ම පුද්ගලයෙකුට පොදු සම්පත් කරා ප්‍රවේශ විය හැකි ය. මේ නිසා පොදු සම්පත් අධිඋපයෝජනයට (අධි භාවිතයට) පාත්‍ර වී හායනයට ලක් වේ. වෙළෙඳපොළ තුළ පොදු සම්පත් කාර්යක්ෂම ව උපයෝජනය කළ හැකි යාන්ත්‍රණයක් බිහි නොවීම නිසා එම සම්පත් අකාර්යක්ෂම ලෙස කළමනාකරණය වීමෙන් වෙළෙඳපොළ අසමත් වේ.

- කිසියම් නිෂ්පාදන හෝ පරිභෝජන හෝ ක්‍රියාවලියක් නිසා වෙනත් පාර්ශ්වයන් මත ඇති කරන, එම නිෂ්පාදන හෝ පරිභෝජන හෝ ක්‍රියාවලියට සෘජු ව ම සම්බන්ධ වන පුද්ගලයා විසින් සැලකිල්ලට ගනු නො ලබන, ප්‍රතිලාභ හා පිරිවැය බාහිරතා යනුවෙන් හැඳින්වේ.

- හිතකර බාහිරතා හා අහිතකර බාහිරතා යනුවෙන් බාහිරතා කොටස් දෙකකට බෙදෙන අතර, හිතකර බාහිරතා වන ධන බාහිරතා ලෙසත් අහිතකර බාහිරතා සෘණ බාහිරතා ලෙසත් හැඳින්වේ. මෙම බාහිරතා පිළිබඳ සැලකිලිමත් නොවීම නිසා වෙළෙඳපොළ අසමත් වේ.

- අපූර්ණ තරගය හා ඒකාධිකාරී වෙළෙඳපොළ තත්ත්වයන් යටතේ භාණ්ඩය සඳහා අය කරන මිල භාණ්ඩයේ ආන්තික පිරිවැය ඉක්මවයි. මේ නිසා සම්පත් බෙදී යාමේ කාර්යක්ෂමතාව සඳහා අවශ්‍ය කරන මිල හා ආන්තික පිරිවැය සමාන වීමේ (P - MC) කොන්දේසිය ඉටු නොවේ. මේ නිසා පාරිභෝගිකයා සූරා කෑමකට ලක් වන බැවින් වෙළෙඳපොළ අසමත් වේ.

- පාරිභෝගිකයාට හා නිෂ්පාදකයාට තීරණ ගැනීමට අවශ්‍ය කරන තොරතුරු වෙළෙඳපොළ මගින් සම්පූර්ණයෙන් නිවැරදි ව ලබා ගත නොහැකි වීම අපූර්ණ තොරතුරු යනුවෙන් හැඳින්වේ.

වෙළෙඳපොළක් පූර්ණ තොරතුරු නොලැබීම කෙරෙහි බලපාන සාධක

- ප්‍රචාරණය නිසා සැබෑ තොරතුරු විකෘත කොට දැක්වීම
- සංකීර්ණ තාක්ෂණික කරුණු පිළිබඳ ඇතැම් තොරතුරු ලබා දීමට අපහසු වීම
- ඇතැම් ප්‍රතිලාභ පිළිබඳ අවිනිශ්චිතතා පැවතීම

- වෙළෙඳපොළෙන් පූර්ණ තොරතුරු නොලැබෙන විට නිෂ්පාදකයා හා පාරිභෝගිකයා ගනු ලබන තීරණ නිසා සම්පත් බෙදී යාම අකාර්යක්ෂම වේ. මේ අනුව පූර්ණ තොරතුරු නොලැබීම වෙළෙඳපොළ අසමත් වීමට හේතු වේ.

සාර්ව ආර්ථික අස්ථායිතාව

- සාර්ව ආර්ථික අස්ථායිතාව යනු ආර්ථිකයක වරින් වර ඇති වන උච්චාවචනයන් ය.
- **සාර්ව ආර්ථික අස්ථායිතා පිළිබිඹු කෙරෙන ප්‍රධාන දර්ශකයන් ලෙස විරැකියාව, උද්ධමනය, ආර්ථික පසුබැසීම් හා ආර්ථික ප්‍රසාරණයන් දැක්විය හැකි ය.**
- පෞද්ගලික පරිභෝජන අතිරික්ත වැනි සාධකවල ඇති වන වෙනස්කම් නිසා බොහෝ අවස්ථාවල සමස්ත ඉල්ලුමේ හට ගන්නා උච්චාවචන හේතුවෙන් ආර්ථිකයේ කෙටි කාලීන අස්ථායිතාවක් ඇති වේ.

ආදායම් බෙදී යාමේ විෂමතාව

- ආදායම් බෙදී යාමේ විෂමතාව යනු රටේ සමස්ත ආදායම හෝ සම්පත් සෑම පුද්ගලයෙකුට ම ජීවත් වීමට අවශ්‍ය අදායම් මට්ටමක්වත් ලැබෙන අයුරෙන් සමස්ත ජනගහනය අතර බෙදී නොයාමයි.
- **ආදායම් බෙදී යාමේ විෂමතා ඇති වීම කෙරෙහි බලපාන හේතු**
  - කැප කරනු ලබන ශ්‍රම ප්‍රමාණය
  - අධ්‍යාපන මට්ටම
  - උරුමයෙන් ලද දේපොළ ප්‍රමාණය
  - සාධක මිල
- මෙම සාධකවල ප්‍රතිඵල මත බිහි වන කුටුම්බ ආදායම් ව්‍යාප්තියේ විෂමතාවන් ඇති වන අතර ආර්ථිකයේ සම්පත් බෙදී යාම ද එම ආදායම් ව්‍යාප්ති රටාවට අනුව සිදු වේ. ඒ අනුව අඩු ආදායම් ලාභීන්ගේ ඉල්ලුම සපුරාලීමට අඩු සම්පත් ප්‍රමාණයකුත්, වැඩි ආදායම් ලාභීන්ගේ ඉල්ලුම සපුරාලීම වැඩි සම්පත් ප්‍රමාණයකුත් වෙන් කෙරේ.

8.2 : වෙළෙඳපොළ අසාර්ථක වීම කෙරෙහි බාහිරතාවල බලපෑම පරීක්ෂා කරයි.

- **බාහිරතා නිර්වචනය කරයි.**
- **බාහිරතා උපදවන මූලාශ්‍ර නම් කරයි.**
- **බාහිරතා උපදවන ධනාත්මක හා සෘණාත්මක මූලාශ්‍ර වෙන වෙන් ව දක්වා නිදසුන් ඉදිරිපත් කරයි.**
- **බාහිරතා නිසා වෙළෙඳපොළ අසාර්ථක වන අයුරු ප්‍රස්තාර සටහන් යොදා ගනිමින් පැහැදිලි කරයි.**
- **බාහිරතා හේතුවෙන් වෙළෙඳපොළ අසාර්ථක වීම වළක්වා ලීම සඳහා ගත හැකි ක්‍රියාමාර්ග යෝජනා කරයි.**

බාහිරතා

- බාහිරතා යනු කිසියම් නිෂ්පාදන හෝ පරිභෝජන හෝ ක්‍රියාවක් නිසා වෙනත් පාර්ශ්වයක් මත ඇති කරන, නිෂ්පාදන හෝ පරිභෝජන හෝ ක්‍රියාවට සෘජුව ම සම්බන්ධ අය විසින් සැලකිල්ලට නොගන්නා ප්‍රතිලාභ හෝ පිරිවැයයි.

- වෙනත් පාර්ශ්වයක් වෙත ඇති කරන අහිතකර ප්‍රතිවිපාක **බාහිර පිරිවැයක්** ලෙස සලකනු ලැබේ.
- වෙනත් පාර්ශ්වයක් වෙත ඇති කරන හිතකර ප්‍රතිවිපාක **බාහිර ප්‍රතිලාභ** ලෙස සලකනු ලැබේ.
- බාහිරතා හිතකර ප්‍රතිවිපාක හෝ අහිතකර ප්‍රතිවිපාක හෝ ලෙස ස්වරූප දෙකක් පවතී. හිතකර ප්‍රතිවිපාක ධන බාහිරතා ලෙසත් අහිතකර ප්‍රතිවිපාක ඍණ බාහිරතා ලෙසත් වර්ග කෙරේ.
- **බාහිරතා අසල්වැසි ප්‍රතිවිපාක හෝ තෙවැනි පාර්ශ්ව ප්‍රතිවිපාක ලෙස ද හඳුන්වයි.**
- **බාහිරතා උපදවන මූලාශ්‍රය දෙකකි.**
  1. නිෂ්පාදනය
  2. පරිභෝජනය
- **මෙම මූලාශ්‍රය මත හට ගන්නා බාහිරතා ප්‍රභේද 4කි. ඒවා නම්,**
  - නිෂ්පාදනයේ ඍණ බාහිරතා
  - නිෂ්පාදනයේ ධන බාහිරතා
  - පාරිභෝජනයේ ඍණ බාහිරතා
  - පාරිභෝජනයේ ධන බාහිරතා

නිෂ්පාදනයේ ඍණ බාහිරතා

- නිෂ්පාදනයේ ඍණ බාහිරතා යනු කිසියම් නිෂ්පාදන කටයුත්තක් නිසා ඊට ඍජු සම්බන්ධතාවක් නොමැති බාහිර පාර්ශ්වයන්ට ඇති වන අවාසි හෙවත් අයහපත් බලපෑම් ය.
  නිදසුන් :
  - අර්තාපල් බෝග නිෂ්පාදනයේ දී පාංශු ඛාදනය නිසා ජලාශවල රොන් මඩ තැන්පත් වීම නිසා සිදු වන හානිකර තත්ත්වය
  - කෘෂි භෝග සඳහා කෘමිනාශක භාවිතය හේතුවෙන් පරිසරය දූෂණය වීම හා ලෙඩ රෝග ඇති වීම

නිෂ්පාදනයේ ධන බාහිරතා

- නිෂ්පාදනයේ ධන බාහිරතා යනු කිසියම් කෘෂි නිෂ්පාදන කටයුත්තක් නිසා ඊට ඍජු සම්බන්ධතාවක් නොමැති බාහිර පාර්ශ්වයන්ට ඇති වන වාසි හෙවත් යහපත් බලපෑම් ය.
  නිදසුන් :
  - මල් උද්‍යානයක් ඇති කිරීමෙන් මී මැසි පාලනයේ ඵලදායිතාව වැඩි වීම
  - වන වගා ව්‍යාපෘතිය නිසා ජල මූලාශ්‍ර ඇති වීම

පාරිභෝජනයේ ඍණ බාහිරතා

- පරිභෝජනයේ ඍණ බාහිරතා යනු කිසියම් පරිභෝජන කටයුත්තක් නිසා එයට ඍජු සම්බන්ධතාවක් නොමැති බාහිර පාර්ශ්වයන්ට ඇති වන අවාසි හෙවත් අහිතකර බලපෑම් ය.
  නිදසුන් :
  - දුම්පානය නිසා අවට සිටින පුද්ගලයන් ඇති වෙන අහිතකර බලපෑම
  - මෝටර් රථ භාවිතයෙන් පිටවන කාබන්ඩයොක්සයිඩ් වායුව නිසා සමාජයට අහිතකර බලපෑම් ඇති වීම

පාරිභෝජනයේ ධන බාහිරතා

- පරිභෝජනයයේ ධන බාහිරතා යනු කිසියම් පරිභෝජන කටයුත්තක් නිසා එයට ඍජු සම්බන්ධතාවක් නොමැති බාහිර පාර්ශ්වයන්ට ඇති වන වාසි හෙවත් හිතකර බලපෑම් ය.
  නිදසුන් ඃ
  - බෝ වන රෝග සඳහා ලබා දෙන එන්නත් මගින් සියලු ම දෙනාට හිතකර බලපෑම් ඇති වීම
  - දෙමුහුන් වාහන (හයිබ්‍රිඩ්) භාවිතයෙන් සමාජයට සහ පරිසරයට වන හිතකර බලපෑම
- කිසියම් නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියක් නිසා එහි සියලු ම පිරිවැය නිෂ්පාදකයා විසින් දරන්නේ නම් හෝ කිසියම් පරිභෝජන කටයුත්තක් නිසා එහි සියලු ම ප්‍රතිලාභ එම පාරිභෝගිකයාට හිමි වන්නේ නම් වෙළෙඳපොළ කාර්යක්ෂම වේ. නමුත් බාහිරතා නිසා එය එසේ සිදු නොවේ.
- බාහිරතා නිසා පෞද්ගලික පිරිවැය හා සමාජ පිරිවැය අතරත් පෞද්ගලික ප්‍රතිලාභ හා සමාජ ප්‍රතිලාභ අතරත් වෙනසක් ඇති වෙයි.
- පෞද්ගලික පිරිවැය නිෂ්පාදකයා ඍජුව ම සම්බන්ධ වීමෙන් දරන අතර පෞද්ගලික ප්‍රතිලාභ ඍජුව ම සම්බන්ධ වන පාර්ශ්ව වෙත හිමි වේ.
- **බාහිර පිරිවැය** යනු කිසියම් නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියක් හෝ පරිභෝජන ක්‍රියාවලියක් හෝ නිසා බාහිර පාර්ශ්වයන්ට දැරීමට සිදු වන පිරිවැය වන අතර එම පිරිවැය අදාළ නිෂ්පාදන කටයුත්තට සම්බන්ධ නැති බාහිර කණ්ඩායම් විසින් මෙම පිරිවැය දරනු ලැබේ.
- **බාහිර ප්‍රතිලාභ** යනු කිසියම් නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියක් හෝ පරිභෝජන ක්‍රියාවලියක් නිසා බාහිර පාර්ශ්වයන්ට ලැබෙන ප්‍රතිලාභයක් වන අතර ඒ වෙනුවෙන් ගෙවීමක් සිදු නොකරයි.
- කිසියම් නිෂ්පාදන කටයුත්තක් හෝ පරිභෝජන කටයුත්තක් හෝ නිසා සමස්ත සමාජය විසින් දරන පිරිවැය **සමාජ පිරිවැය** ලෙස හඳුන්වයි.
- **පෞද්ගලික පිරිවැයට බාහිර පිරිවැය ගැළපීමෙන් සමාජ පිරිවැය තීරණය වේ.**

සමාජ පිරිවැය = පෞද්ගලික පිරිවැය + බාහිර පිරිවැය

- **පෞද්ගලික ප්‍රතිලාභවලට බාහිර ප්‍රතිලාභ ගැළපීමෙන් සමාජ ප්‍රතිලාභ තීරණය වේ.**

සමාජ ප්‍රතිලාභ = පෞද්ගලික ප්‍රතිලාභ + බාහිර ප්‍රතිලාභ

- ආර්ථිකයේ සමාජ පිරිවැය හා පෞද්ගලික පිරිවැය අතර වෙනසක් පවතීනම් හෝ සමාජ ප්‍රතිලාභ හා පෞද්ගලික ප්‍රතිලාභ අතර වෙනසක් පවතී නම් හෝ මිල යාන්ත්‍රණය මගින් සමාජයේ ප්‍රශස්ත ලෙස සම්පත් බෙදාහැරීමක් සිදු නොවේ.
- පූර්ණ තරගකාරී වෙළෙඳපොළක සම්පත් බෙදී යාමේ කාර්යක්ෂමතාව ඉටුවන්නේ මිල, ආන්තික පිරිවැයට සමාන වන (MC = P) අවස්ථාවල දී ය. (MC=P). එසේ නොවන අවස්ථාවල සමාජයේ ප්‍රශස්ත මට්ටමෙන් සම්පත් බෙදීයාමක් සිදු නොවේ.
- **බාහිරතා ධනාත්මක හෝ ඍණාත්මක හෝ කවර ස්වරූපයක් ගනු ලැබුව ද ඒවායේ ප්‍රතිඵලය වන්නේ සමාජ පිරිවැය හා පෞද්ගලික පිරිවැය අතර නොගැළපීමක් ඇති කිරීම හෝ සමාජ ප්‍රතිලාභ හෝ පෞද්ගලික ප්‍රතිලාභ අතර නොගැළපීමක් ඇති කිරීම යි.**

නිෂ්පාදනයේ සෘණ බාහිරතා

- නිෂ්පාදනයේ සෘණ බාහිරතාවක දී වෙළෙඳපොළ අසමත් වීම සිදු වන ආකාරය පහත රූප සටහන ඇසුරෙන් පැහැදිලි කළ හැකි ය.

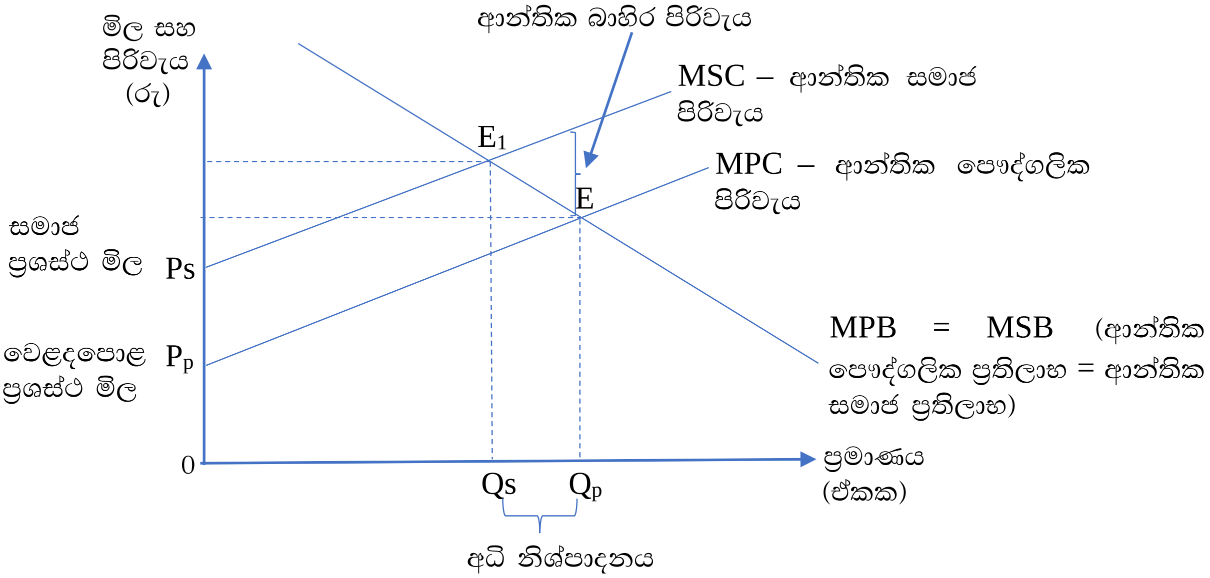

- ප්‍රස්තාර සටහනේ MPC වක්‍රය ආන්තික පෞද්ගලික පිරිවැය වක්‍රය වන අතර MSC වක්‍රය ආන්තික සමාජ පිරිවැය වක්‍රය වේ. භාණ්ඩ සඳහා ඇති ඉල්ලුම MPB වක්‍රයෙන් පෙන්නුම් කෙරේ. වෙළෙඳපොළ ක්‍රමයක ආන්තික සමාජ ප්‍රතිලාභ වක්‍රය (MSB) හා ආන්තික පෞද්ගලික ප්‍රතිලාභ වක්‍රය එක සමාන වේ.

- සමාජය සතු සම්පත් ප්‍රශස්ත ලෙස බෙදා වෙන් කරනුයේ ආන්තික සමාජ පිරිවැය ආන්තික සමාජ ප්‍රතිලාභවලට සමාන (E_1) වන ලෙස නිෂ්පාදනය සිදු වේ නම් ය.

- පෞද්ගලික නිෂපාදනයේ සෘණ බාහිරතා ඇති වන විට ආන්තික සමාජ පිරිවැය ආන්තික පෞද්ගලික පිරිවැය ඉක්මවා යනු ඇත. ප්‍රස්තාර සටහනේ ආන්තික සමාජ පිරිවැය (MCS) වක්‍රය ආන්තික පෞද්ගලික පිරිවැය වක්‍රයට (MPC) ඉහළින් පෙන්නුම් කෙරේ. ප්‍රස්තාර සටහනේ පෞද්ගලික නිමැවුම් මට්ටම (වෙළෙඳපොළ සමතුලිත නිමැවුම් මට්ටම) (Qp) සමාජීය ප්‍රශස්ත නිමැවුම් මට්ටම (Qs) ඉක්මවා පවතී (අධිනිෂ්පාදනයක් ඇති වේ).

නිෂ්පාදනයේ ධන බාහිරතා

- නිෂ්පාදනයේ ධන බාහිරතාවක දී වෙළෙඳපොළ අසමත් වීම සිදු වන ආකාරය පහත දැක්වෙන රූප සටහන ඇසුරෙන් පැහැදිලි කළ හැකි ය.

SRI LANKAN ECON TRUST

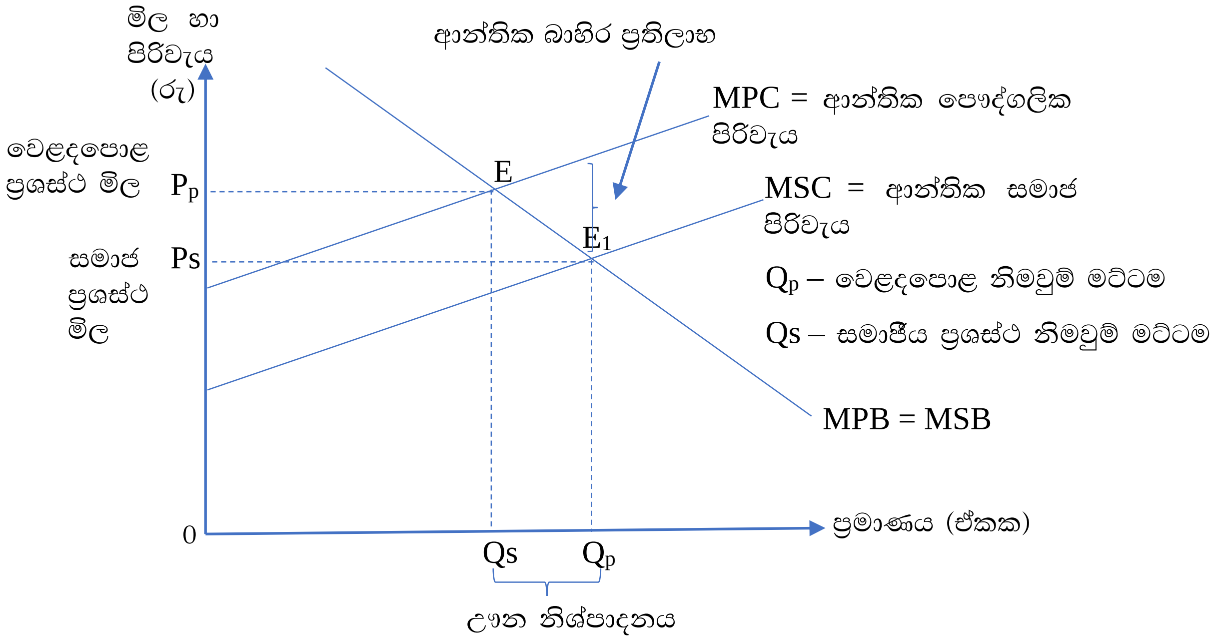

- නිෂ්පාදන ධන බාහිරතාවක දී පෞද්ගලික නිමැවුම් මට්ටම සමාජීය ප්‍රශස්ත නිමැවුම් මට්ටමට වඩා අඩු වේ (ඌන නිෂ්පාදනයක් පවතී).
- ඉල්ලුම් වක්‍රය මගින් (MPB) පෙන්නුම් කරන්නේ පාරිභෝගිකයන් තම පෞද්ගලික ප්‍රතිලාභ මත ඉල්ලුම තීරණය ගන්නා ආකාරය යි.
- ආන්තික පෞද්ගලික පිරිවැය වක්‍රය ආන්තික සමාජ පිරිවැය වක්‍රය ඉක්මවා පවතී. ප්‍රශස්ත නිමැවුම් මට්ටම තීරණය වන්නේ ආන්තික සමාජ පිරිවැය වක්‍රය ආන්තික සමාජ ප්‍රතිලාභ වක්‍රය ඡේදනය වන ලක්ෂ්‍ය පෙන්නුම් කරන Q_S ලක්ෂ්‍යයේ දී ය.

පරිභෝජනයේ ඍණ බාහිරතා

- පරිභෝජනයේ ඍණ බාහිරතාවක දී වෙළෙඳපොළ අසමත් වීම සිදු වන ආකාරය පහත දක්වෙන රූප සටහන ඇසුරෙන් පැහැදිලි කළ හැකි ය.

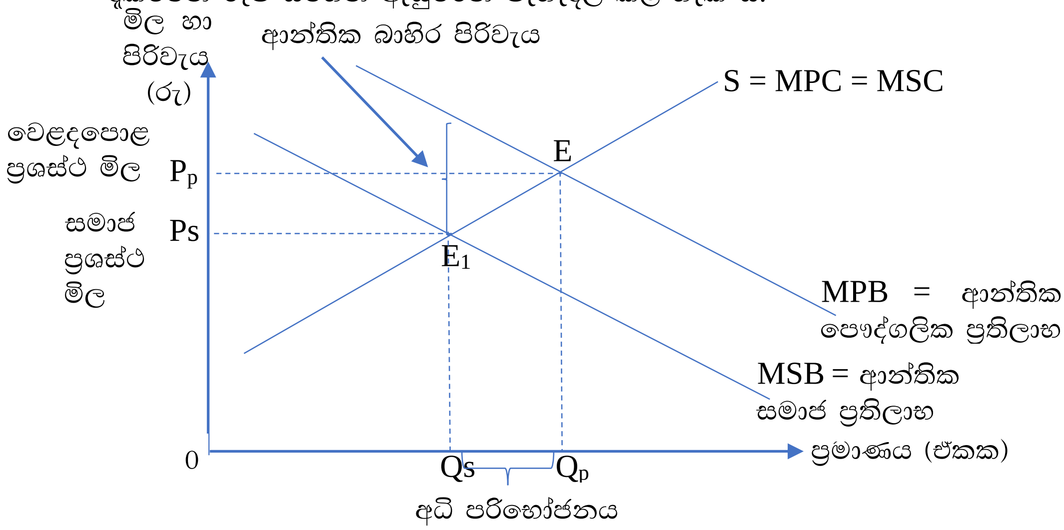

SRI LANKAN ECON TRUST

- ඉහත දක්වෙන ප්‍රස්තාර සටහනින් ආන්තික පෞද්ගලික ප්‍රතිලාභ MPB වක්‍රය මගින් පෙන්නුම් කරන අතර ආන්තික සමාජ ප්‍රතිලාභය MSB වක්‍රය මගින් පෙන්නුම් කරයි. සැපයුම් වක්‍රය මගින් පෙන්නුම් කරනුයේ පෞද්ගලික ආන්තික පිරිවැය වක්‍රය යි.

- ඉහත භාණ්ඩය පරිභෝජනය කරන පාරිභෝගිකයා එමගින් පෞද්ගලික ප්‍රතිලාභ හා පෞද්ගලික පිරිවැය පමණක් සැලකිල්ලට ගන්නා අතර ඔවුන්ගේ පරිභෝජන මට්ටම Q_P මගින් පෙන්නුම් කෙරේ. එහෙත් සමාජ ප්‍රශස්ත මට්ටම වන්නේ Q_S ප්‍රමාණය වේ. මිල යාන්ත්‍රණය මගින් සමාජ ප්‍රශස්ත පරිභෝජන මට්ටම පෙන්නුම් නොකරන නිසා අධි පරිභෝජනයක් ඇති වේ. එමගින් සම්පත් බෙදී යාමේ අකාර්යක්ෂමතාවක් පෙන්නුම් කෙරේ.

පරිභෝජනයේ ධන බාහිරතා

- පරිභෝජනයේ ධන බාහිරතාවක දී වෙළෙඳපොළ අසමත් වීම සිදු වන ආකාරය පහත දක්වෙන රූප සටහන ඇසුරෙන් පැහැදිලි කළ හැකි ය.

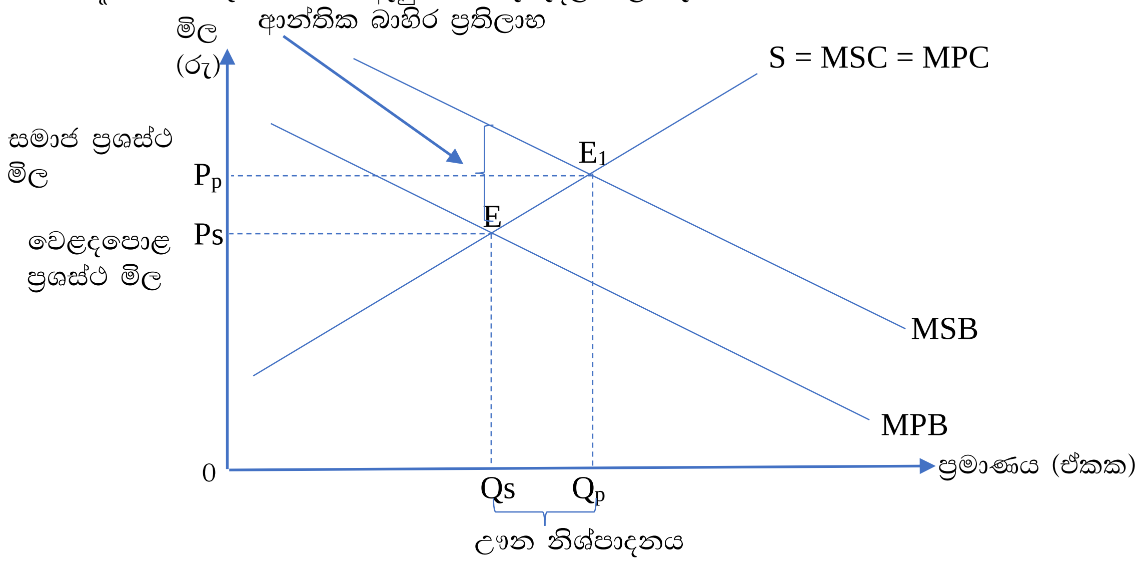

- පරිභෝජනයේ ධන බාහිරතා පවතින විට සමාජ ආන්තික ප්‍රතිලාභ පෞද්ගලික ආන්තික ප්‍රතිලාභ ඉක්මවා යනු ඇත. එහි දී වෙළෙඳපොළ සමතුලිත නිමැවුම් මට්ටම සමාජීය වශයෙන් ප්‍රශස්ත නිමැවුම් මට්ටමට වඩා අඩු ප්‍රමාණයක් වේ.

- **බාහිරතා නිසා ඇති වන වෙළෙඳපොළ බිඳවැටීම් මඟහරවා ගැනීමට ගත හැකි ක්‍රියාමාර්ග කිහිපයක් පහත දැක් වේ.**
    - පාරිසරික බදු පැනවීම
    - බලපත්‍ර නිකුත් කිරීම
    - ධන බාහිරතා සඳහා සහනාධාර ලබා දීම
    - පෞද්ගලික කේවල් කිරීම
    - රජය මගින් දඩ නියම කිරීම

8.3 : වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක රජයේ කාර්ය භාරය විමර්ශනය කරයි.

- **වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකය රජයේ කාර්යභාරය හඳුන්වයි.**
- **වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක රජයේ කාර්යභාරය නිදසුන් සපයමින් පැහැදිලි කරයි.**
- **වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක රජයේ කාර්යභාරය ඉටු කිරීමට යාමේ දී ආණ්ඩුව අසාර්ථක වන ආකාරය විස්තර කරයි.**
- **ආණ්ඩුව අසාර්ථක වීමට හේතු ඉදිරිපත් කරයි.**

වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකය රජයේ කාර්යභාරය

- වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක රජයේ කාර්යභාරය පහත පරිදි දැක්විය හැකි වේ.
  - සම්පත් කාර්යක්ෂම ව බෙදා හැරීම
  - ආදායම් හා ධනය සාධාරණ ව බෙදා හැරීම
  - සාර්ව ආර්ථික ස්ථායිතාව ඇති කිරීම
  - තිරසර සංවර්ධනය

වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයක දක්නට ලැබෙන සම්පත් බෙදී යාමේ අකාර්යක්ෂමතාවන් ඉවත් කිරීම සඳහා රජය ක්‍රියාත්මක කරනු ලබන ක්‍රියාමාර්ග

- පොදු භාණ්ඩවලින් මිලක් අය කර ගත නොහැකි නිසාත් ලාභයක් ලැබිය නොහැකි නිසාත් වෙළෙඳපොළ ක්‍රමයෙන් පොදු භාණ්ඩ නොසපයයි. එහෙත් රජය මැදිහත් වී පොදු භාණ්ඩ සපයයි.
- වෙළෙඳපොළ ක්‍රමයේ දී අර්ධ පොදු භාණ්ඩ ප්‍රශස්ත ව නොසැපයීම නිසා රජය විසින් අර්ධ පොදු භාණ්ඩ සැපයීම
- ශුභ සාධන භාණ්ඩ ප්‍රශස්තව සැපයීම සිදු නොවන නිසා ඌන පරිභෝජනයක් සිදු වේ. මේ නිසා ශුභසාධන භාණ්ඩ පරිභෝජනයට පෙලඹවීමට රජය මැදිහත් වේ.
- වෙළෙඳපොළ ක්‍රමයක් සමාජයට අහිතකර භාණ්ඩ අවගුණ භාණ්ඩ සමාජයට ප්‍රශස්ත මට්ටමට වඩා වැඩියෙන් නිපදවයි. ඒවා සීමා කිරීමට රජයට සිදු වේ.

  නිදසුන් : මත්ද්‍රව්‍ය

සාධාරණය ස්ථාපන කිරීම සඳහා රජයක් මගින් ගනු ලබන ක්‍රියාමාර්ග

- ආදායම් හා ධන ප්‍රතිව්‍යාප්තිය ඇති කිරීම
- ධන සමුච්චනය පිළිබඳ සීමා පැනවීම
- ඉඩම් ප්‍රතිසංස්කරණය
- සාර්ව ආර්ථික ස්ථායිතාව පවත්වා ගැනීමට උද්ධමනය හා සේවා වියුක්තිය ඉවත් කිරීමට රාජ්‍ය මූල්‍ය ප්‍රතිපත්තිය යොදා ගනු ලබයි.
- ආර්ථික, සමාජීය හා පාරිසරික යන අංශවල තුලනාත්මක ව වැඩි දියුණු කිරීම,එනම් තිරසර සංවර්ධනය සඳහා වූ වෙළෙඳපොළ ක්‍රමයක් කටයුතු නොකරන අතර රජය ඒ සඳහා මැදිහත් වේ.

- නීති පද්ධතිය, උසාවි, නියාමන ආයතන ආදිය, ළමා රැකවරණය, වැඩිහිටිරැකවරණය වැනි කටයුතු සඳහා වෙළෙඳපොළ ක්‍රමයක් අවධානය යොමු නොවන හෙයින් රජයට ඒ සඳහා මැදිහත් වීමට සිදු වේ.

ආණ්ඩුවේ අසමත් වීම්

- වෙළෙඳපොළ අසාර්ථක වීම් මැඬ පවත්වා ගැනීම සඳහා රජය මැදිහත් වී විශාල කාර්යභාරයක් ඉටු කළ ද ආණ්ඩුවේ අසමත් වීම සිදු විය හැකි ය.

- ආණ්ඩුවේ අසමත් වීම් යනු වෙළෙඳපොළ අසාර්ථක වීම් මැඬ පවත්වා ගැනීම සඳහා රජය විසින් ආර්ථිකය සඳහා කරනු ලබන මැදිහත්වීම් රාජ්‍ය අංශයට ආවේණික වූ ඇතැම් දුර්වලතා කරණ කොට ගෙන අපේක්ෂිත ප්‍රතිඵල ලබා නොදී ආර්ථිකයේ තව තවත් අකාර්යක්ෂමතා බිහි කිරීම යි.

ආණ්ඩුවේ අසමත් වීම් කෙරෙහි බලපා ඇති හේතු

(i) ආණ්ඩුවේ ක්‍රියාකාරීත්වයේ දක්නට ලැබෙන දෘඪතාවන් ආණ්ඩුවේ මැදිහත්වීම්වල දක්නට ලැබෙන එක් අහිතකර පැතිකඩක් වන්නේ නිරන්තර වෙනස් වන පරිසරයට අනුකූල වන ලෙස අදාළ වෙනස්කම් ඇති කර ගැනීමේ ලා ආණ්ඩුවේ ප්‍රතිපත්ති අතිශයෙන් මන්දගාමී වීම ය.

(ii) දේශපාලන ස්වාර්ථය

දේශපාලකයන් සහ රාජ්‍ය නිලධාරීන් ස්වාර්ථය අරමුණු කොට ක්‍රියා කිරීමෙන් සම්පත් නාස්තියක් සිදු වීම

නිදසුන් :මහා මාර්ග, රෝහල්, පාසල් ඉදි කිරීමේ දි දේශපාලන අවශ්‍යතා පදනම් කර ගැනීම

(iii) ආණ්ඩුවේ ප්‍රතිපත්තිවල අවිදූර දෘෂ්ටිකත්වය බොහෝ ප්‍රශ්නවලට විසඳුම් සෙවීමේ දී කෙටි කාලීන දෘෂ්ටි කෝණයකින් බලා තීරණ කරා එළඹීම. එම නිසා දිගු කාලීන සමාජ ප්‍රගමනයන්ට අවශ්‍ය ප්‍රතිපත්ති හා සැලසුම් ක්‍රියාත්මක නොවේ.

(iv) අපූර්ණ තොරතුරු මත ප්‍රතිපත්ති කරා එළඹීම අපූර්ණ තොරතුරු නිසා ආණ්ඩුවේ ප්‍රතිපත්ති අකාර්යක්ෂම වීම

(v) සානුබල කෙරෙහි අහිතකර ලෙස බලපෑම

ආදායම් හා ධන ව්‍යාප්තියේ සාධාරණත්වය ඇති කිරීම සඳහා ආණ්ඩුව අනුගමනය කරනු ලබන ක්‍රියාමාර්ග සානුබල හා ඵලදායිතාව කෙරෙහි අහිතකර ප්‍රතිඵල ඇති කරයි.

(vi) ආණ්ඩුවේ මැදිහත්වීම්වලින් වැළකී සිටීමට කටයුතු කිරීම ආණ්ඩුවේ විවිධ නීති රීති හා නියාමනයන්ගෙන් වැළකී සිටි මට පුද්ගලයන් හා ආයතන කටයුතු කිරීම නිසා සැඟවුණු ආර්ථිකයක් බිහි වීමට ඉඩකඩ පැවතීම

(vii) පරිපාලන වියදම් ඉහළ යාම

(viii) ආර්ථිකය තුළ ආණ්ඩුවේ මැදිහත් වීම් අතිශයින් පිරිවැය අධික ක්‍රියාවක් විය හැකි ය. අදාළ නීතිරීතිවලින් නියාමනයක් ක්‍රියාවට නැගීමේ දී ඒවායින් අපේක්ෂිත සමාජ ප්‍රතිලාභ එතරම් විශාල නොවීම නිසා අකාර්යක්ෂමතා පැන නැගිය හැකි ය.

8.4 : බදු මූලධර්ම හා බදු වර්ගීකරණය පිළිබඳ ව විමර්ශනය කරමින් ශ්‍රී ලංකාවේ රාජ්‍ය අයභාරය විශ්ලේෂණය කරයි.

- **රාජ්‍ය මූල්‍ය ප්‍රතිපත්තිය අර්ථ දක්වයි.**
- **රාජ්‍ය මූල්‍ය ප්‍රතිපත්තියේ අරමුණු පැහැදිලි කරයි.**
- **රාජ්‍ය මූල්‍ය උපකරණ නම් කරයි.**
- **රාජ්‍ය අයභාරයේ ප්‍රධාන මූලාශ්‍ර නම් කරයි.**
- **බදු අය කිරීමේ අරමුණු පැහැදිලි කරයි.**
- **බදු මූලධර්ම විස්තර කරයි.**
- **විවිධ නිර්ණායක මත බදු වර්ගීකණය කරයි.**
- **බදු එකතු කිරිම හා බදු අපාතය යන සංකල්ප පැහැදිලි කරයි.**
- **බදු අය කිරීමේ ආර්ථික ප්‍රතිවිපාක සොයා බලයි.**
- **බදු නොවන අයභාරයට අයත් සංරචක පෙන්වා දෙයි.**
- **ශ්‍රී ලංකාවේ රාජ්‍ය අයභාරයේ මෑත කාලීන උපනති පරීක්ෂා කරයි.**

රාජ්‍ය මූල්‍ය ප්‍රතිපත්තිය

- සාර්ව ආර්ථික අරමුණු ඉටු කර ගැනීම සඳහා ආණ්ඩුවේ වියදම්, බදු අය කිරිම් සහ ණය ගැනීම් සඳහා වන අදාළ වෙනස්කම් සිදු කිරීම රාජ්‍ය මූල්‍ය ප්‍රතිපත්තිය නම් වේ.
- **රාජ්‍ය බදු, රාජ්‍ය වියදම් සහ රාජ්‍ය ණය ප්‍රදාන රාජ්‍ය මූල්‍ය උපකරණ ය.**
- **රාජ්‍ය අයභාරය ලබා ගන්නා ප්‍රධාන මූලාශ්‍ර දෙකක් පවති. එනම්,**
  - බදු ආදායම
  - බදු නොවන ආදායම
- **බදු අය කිරීමේ අරමුණු**
  - ආදායම හා ධනය බෙදියාමේ විෂමතා අවම කිරීම
  - කාර්යක්ෂමතාව ඉහළ නැංවීම සඳහා සම්පත් කළමනාකරණය කිරීම
  - ඉහළ සමාජ පිරිවැයක් දරන අවගුණ භාණ්ඩ පරිභෝජනය අධෛර්යවත් කිරීම
  - සමාහාර ඉල්ලුම කෙරෙහි බලපෑම
  - සමාහාර සැපයුම කෙරෙහි බලපෑම
- **බදු අය කිරීමේ මූලධර්ම**
  - සාධාරණත්වය
  - පිරිමැසුම් සහිත වීම
  - පහසුව
  - නිශ්චිත වීම
  - කාර්යක්ෂමතාව
  - නම්‍යශීලී වීම
  - අනුකූල බව

1. **සාධාරණත්වය**

- බදු අය කිරීමේ සාධාරණත්වය සහ මූලධර්මය සඳහා කොන්දේසි දෙකක් ඉටු විය යුතු වේ. එනම්,
    - තිරස් සාධාරණත්වය
    - සිරස් සාධාරණත්වය

- **තිරස් සාධාරණත්වය** යනුවෙන් අදහස් කරනුයේ සමාන ආර්ථික හැකියාවන් ඇති පුද්ගලයන්ට සමාන ලෙස සැලැකීමේ අවශ්‍යතාව යි. එනම් එක සමාන ආදායම් ඇති පුද්ගලයන් එක සමාන බදු බරක් දැරිය යුතු වේ යන්නයි.

- **සිරස් සාධාරණත්වය** යනු අසමාන ආර්ථික තත්ත්වයන්හි සිටින පුද්ගලයන් කෙරෙහි අසමාන ලෙස සැලකීමේ අවශ්‍යතාව යි. එනම් ආදායම වැඩි වන විට වැඩි බදු බරක් දැරිය යුතු වේ යන්නයි.

- **සාධාරණ බදු ක්‍රමයක් සඳහා ආර්ථික න්‍යාය තුළ ප්‍රකාශ වී ඇති ප්‍රධාන මූලධර්ම දෙකකි. එනම්,**
    - ප්‍රතිලාභ මූලධර්මය
    - ගෙවීමට ඇති හැකියාව පිළිබඳ මූලධර්මය

- **ප්‍රතිලාභ මූලධර්මයෙන් අදහස් කරනු ලබන්නේ** ආණ්ඩුව මගින් සපයනු ලබන සේවාවන්ගෙන් ප්‍රතිලාභ ලබා ගන්නා ප්‍රමාණය මත ආණ්ඩුවට බදු ගෙවිය යුතුය යන්න යි.
- **ගෙවීමේ හැකියාව යන මූලධර්මයෙන් කියවෙන්නේ** විවිධ පුද්ගලයන්ගේ බදු ගෙවීමේ ශක්තිය අනුව බදු අය කිරීම කළ යුතු බව යි.

2. **පිරිමැසුම් සහිත වීම**

- පිරිමැසුම් සහිත බව යන මූලධර්මයෙන් අදහස් වන්නේ අය බදු ගෙවීමේ දී බදු ගෙවන අයටත් එකතු කිරීමේ දී ආණ්ඩුවටත් දැරීමට සිදු වන වියදම හැකි තාක් දුරට අඩු විය යුතු බව යි. එය වියදම් පරිපාලනය හා අනුකූලතා යනුවෙන් කොටස් දෙකකින් සමන්විත වේ.

- **පරිපාලන වියදම් යනු** ආණ්ඩුවට බදු අය කිරීමේ දී දැරීමට සිදු වන වියදම් වේ.
- **අනුකූලතා වියදම් යනු** බදු ගෙවන්නන්ට දැරීමට සිදු වන පිරිවැය යි.

- මෙහි දී රජය බලාපොරොත්තු වන්නේ බදු එකතු කර ගැනීමට වැය කරනු ලබන වියදමට වඩා රජයට ලැබෙන බදු ආදායම වැඩි විය යුතු බව යි. එසේ නොවන විට රජයට ආදායමක් ඉපයිය නොහැකි වේ.

3. **පහසුව**

- පහසු බව යන මුලධර්මයෙන් අදහස් වන්නේ බදු ක්‍රමය හැකිතාක් දුරට සරලවිය යුතු බව යි. බද්දක් නියමිත පරිදි ගෙවනු ලබන්නේ ද එසේ නැතහොත් බොහෝ අය එයින් වැළකී සිටීමට උත්සාහ කරන්නේ ද? යන්න බද්දක සරල බව විදහාපාන ලක්ෂණයක් වේ.

4. **නිශ්චිත වීම**

- බදු වර්ග නියම කරනු ලැබූ විට ඒවා හදිසියේ වෙනස් නොකළ යුතු බව නිශ්චිතභාවය යන මූලධර්මයෙන් හැඳින්වේ. එනම් බදු ගෙවන්නන්ට අනාගතය සඳහා දැරීමට සිදු වන බදු බර කල් තියා අපේක්ෂා කළ හැකි විය යුතු ය. ආයෝජන කාර්යයේ දී අනාගතයේ දී ගෙවීමට සිදු වන බදු නියත වශයෙන් ම දැන ගැනීමට හැකි විය යුතු ය.

5. **කාර්යක්ෂමතාව**

- බදු අය කළ යුත්තේ ආර්ථිකයේ සම්පත් කාර්යක්ෂම ව බෙදී යාමේ ක්‍රියාවලියට බලපෑමක් ඇති නොවන අයුරින් ය. අතිරික්ත බදු බරක් ඇති වන ලෙස බදු අය නොකළ යුතු බවත් සිදු වන විකෘති වීම් අවම විය යුතු බව කාර්යක්ෂම බවේ මූලධර්මයෙන් කියවේ.

6. **නම්‍යශීලී වීම**

- ආර්ථික ක්‍රියාවලියේ සිදු වන කාලීන වෙනස් වීම් අනුව බදු ගැලපුම් කිරීමට හැකි විම නම්‍යශීලී බව පිළිබඳ බදු මූලධර්මයෙන් පැහැදිලි කෙරේ.

7. **අනුකූල බව**

- බදු නීති සම්බන්ධ වූ ගොනු කිරීමේ අනුකූලතාව ගෙවීමේ අනුකූලතාව හා වාර්තා කිරීමේ අනුකූලතාව යන කටයුතු සඳහා බදු ගෙවන්නා ස්වෙච්ඡාවෙන් ඉදිරිපත් වීම අනුකූල බව යන බදු මූලධර්මයෙන් අදහස් වේ.

- **විතැන් කිරීමේ හැකියාව මත බදු ප්‍රධාන වර්ග දෙකකි.**
  - (i) ඍජු බදු
  - (ii) වක්‍ර බදු

ඍජු බදු

- ඍජු බද්දට හසුවන පුද්ගලයා හෝ ආයතන විසින් ම හෝ අදාළ බද්ධ ගෙවීමට සිදුවන අතර එය වෙනත් පාර්ශ්වයකට විතැන් කළ නොහැකි වේ. මෙහි දී බද්දට යටත් වූ පාර්ශ්වයන් විසින් ම බදු බර දැරිය යුතු වේ.

  නිදසුන් : අදායම් බදු, දේපොළ බදු

වක්‍ර බදු

- යම් බද්දක් ගෙවීමට නෛතික ව නියම වූ පුද්ගලයා විසින් එකී බදු බර වෙනත් අයකු මත විතැන් කරනු ලැබේ නම් එය වක්‍ර බද්දක් ලෙස හැඳින්වේ.

- මෙහි දී නෛතික වශයෙන් බද්ද ගෙවනු ලබන පුද්ගලයාත් සැබෑ වශයෙන් බදුබර දරන පුද්ගලයාත් අතර පැහැදිලි වෙනසක් ඇත.

  නිදසුන් : විකුණුම් බදු, දේශීය භාණ්ඩ බදු, රේගු ගාස්තු, වැට් බදු

බදු පදනම

- බද්දට විෂය වන මූලාශ්‍රය බදු පදනම ලෙස හැඳින්වේ. බදු පදනම මත බදු වර්ග කෙරේ.
  - ආදායම් බදු
  - පරිභෝජන බදු
  - ධන බදු (දේපොළ බදු)

- ව්‍යාපාර හිමි බදු
- විදේශීය වෙළෙඳාම් බදු (ආනයන සහ අපනයන තීරු බදු)

බදු බර විතැන් කිරීම

- යම් බද්දක් ගෙවීමට නෛතික ව නියම කරන පුද්ගලයකුට එම බද්ද වෙනත් අයෙකු මත පවරනු ලබයි නම් එය බදු බර විතැන් කිරීම යනුවෙන් අදහස් වේ.
- පුද්ගලයකු විසින් එදිනෙදා කරනු ලබන වියදම් තුළ වක්‍ර බදු ඇතුළත් වේ. නෛතික වශයෙන් බද්ද ගෙවනු ලබන පුද්ගලයා හෝ ආයතනය හෝ විසින් තම නිෂ්පාදන හා සේවා මිල දී ගන්නා අය මතට බදු ප්‍රමාණය විතැන් කරනු ලැබේ.
- භාණ්ඩ හා සේවා පරිභෝජනය කරනු ලබන පුද්ගලයෝ අවසාන වශයෙන් ආණ්ඩුවට බදු ගෙවනු ලබති.

බදු ආපාතය

- බදු ආපාතය යනු බද්දක් පැනවූ විට අවසාන වශයෙන් බදු බර දරන්නේ කවුරුන් විසින් ද යන්න නිශ්චිත ව හඳුනා ගැනීමයි. නැතහොත් බද්දක් පැන වූ විට එහි බදු බර ආර්ථිකයේ කවර එකක මත කෙසේ බලපාන්නේ දැයි සොයා බැලීම යි. **මේ අනුව බදු ආපාතයේ ස්වරූප දෙකක් ඇත.**
  (i) ව්‍යවස්ථාපිත හෙවත් නෛතික බදු ආපාතය

  (ii) ආර්ථික බදු ආපාතය හෙවත් සැබෑ බදු ආපාතය
- **ව්‍යවස්ථාපිත බදු ආපාතය** යනු නෛතික වශයෙන් බද්ද කවුරුන් වෙත යොමු කරනවා ද යන්නයි.
- **ආර්ථික බදු ආපාතය** යනු සැබෑ වශයෙන් දරනු ලබන බදු බරයි.

බදු අය කිරීමේ අනුපාතික ව්‍යුහයට අනුව බදු වර්ග කරන අයුරු

- බදු අය කිරීමේ අනුපාතික ව්‍යුහය අනුව ආකාර තුනකට බදු වර්ග කළ හැකි ය.
  1. අනුක්‍රමික බදු
  2. සමානුපාතික බදු
  3. ප්‍රතික්‍රමික බදු

අනුක්‍රමික බදු

- බදු පදනමේ ප්‍රමාණය විශාල වීමත් සමග ක්‍රමයෙන් වැඩි වී යන අනුපාතිකයන්ගෙන් බද්ද අය කිරීම අනුක්‍රමික බදු ක්‍රමයක් ලෙස හඳුන්වනු ලැබේ.

  නිදසුන් ඃ ආදායම් බදු
- මෙහි දී ආදායම් මට්ටම ඉහළ යත් ම ක්‍රමයෙන් වැඩි වන ප්‍රතිශතයක් බදු වශයෙන් අය කෙරේ.

නිදසුන :

ආදායම් මට්ටම්	බදු අනුපාතිකය
රුපියල් 300 000 දක්වා	බදු අය නොකෙරේ
300 000 - 600 000	5%
600 000 - 800 000	10%
800 000 - 1 000 000	15%
1 000 000 - 1 200 000	20%

- බදු පදනම ඉහළ යත් ම ආන්තික බදු අනුපාතිකයත්, සාමාන්‍ය බදු අනුපාතිකයත දෙක ම ඉහළ නගී.

සමානුපාතික බදු

- බද්දට යටත් වන ආදායම කොපමණ වුව ද සෑම මට්ටමේදී ම එක හා සමාන බද්දක් අය කිරීම සමානුපාතික බදු නමින් හැඳින්වේ. ඒ අනුව ආන්තික බදු අනුපාතිකය සාමාන්‍ය බදු අනුපාතිකයට සමාන වේ.

නිදසුන් : වැට් බදු

සෑම ආදායම් මට්ටමකදී ම 20% බදු අනුපාතිකයන් නියම කරයි.

ප්‍රතික්‍රමික බදු

- බදු පදනමේ ප්‍රමාණය විශාල වීමත් සමග අඩු වී යන අනුපාතිකය බදු අය කිරීමේ ප්‍රතික්‍රම බදු නම් වේ.
- මෙහි දී බදු පදනමේ අගය වැඩි වීමත් සාමාන්‍ය බදු අනුපාතිකය හා ආන්තික ආනුපාතිකය යන දෙක ම පහළ වැටේ.

නිදසුන් : විකුණුම් බදු

- බදු පදනම වෙනස් වන විට බදු අනුපාතිකය වෙනස් වන ආකාරය පහත පරිදි සංඛ්‍යා නිදසුනක් ඇසුරෙන් පෙන්විය හැකි ය.

ආදායම් මට්ටම	සමානුපාතික බද්ද		ප්‍රතික්‍රම බද්ද		අනුක්‍රම බද්ද	
	බදු මුදල රු.	ආදායමෙන් ප්‍රතිශතය	බදු මුදල රු.	ආදායමෙන් ප්‍රතිශතය	බදු මුදල රු.	ආදායමෙන් ප්‍රතිශතය
50 000	12 500	25%	15 000	30%	10 000	20%
100 000	25 000	25%	25 000	25%	30 000	30%
200 000	50 000	25%	40 000	20%	80 000	40%

- බදු පදනම හා බදු මුදල් අතර සම්බන්ධතාව පහත පරිදි රූප සටහන් ඇසුරෙන් පෙන්විය හැකි ය.

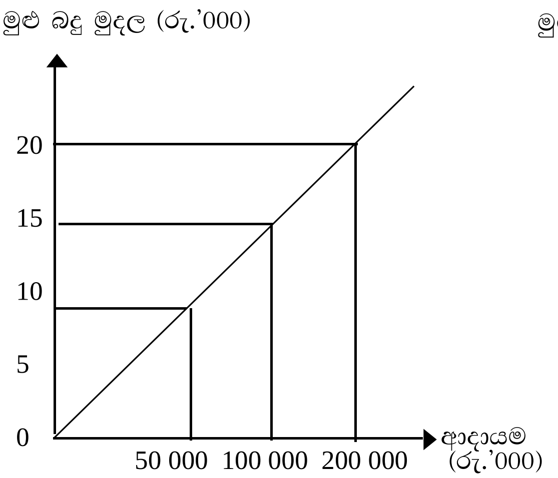

(i) සමානුපාතික බදු

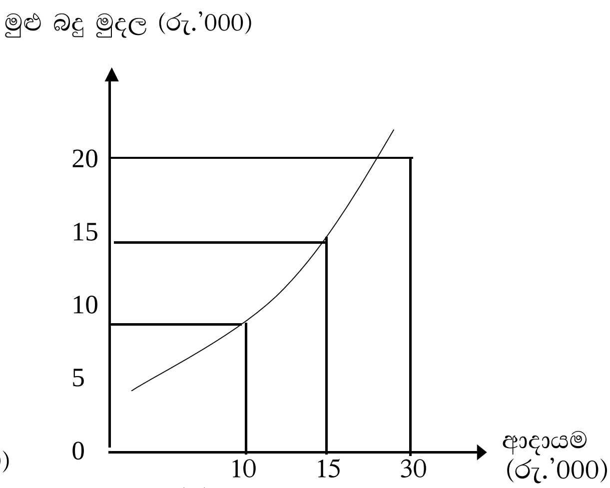

(ii) අනුක්‍රම බදු

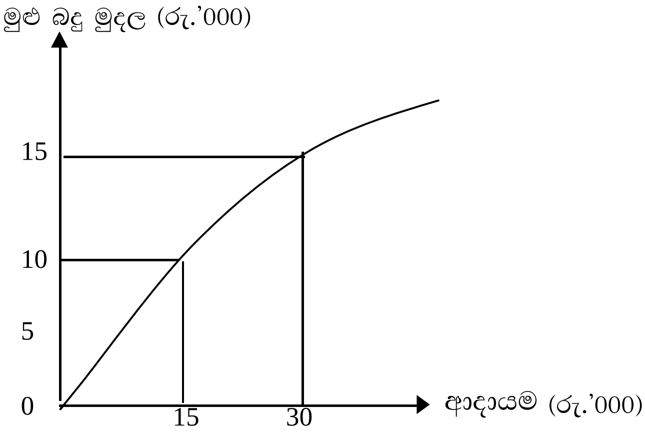

(iii) ප්‍රතික්‍රම බදු

බදු අය කිරීමේ ආර්ථික ප්‍රතිවිපාක

- ආණ්ඩුව විසින් සාර්ව ආර්ථික අරමුණු ඉටු කර ගැනීමට අවශ්‍ය ආදායම් උපයන මාධ්‍යයක් වශයෙන් බදු අය කළ ද එහි බොහෝ ආර්ථික ප්‍රතිවිපාක දක්නට ඇත. ඒවා විවිධ පාර්ශ්වවලට බලපාන්නේ මෙසේ ය.

- **ආයෝජනය කෙරෙහි බලපෑම**

  රජය ආයෝජකයන්ගෙන් බදු අය කරන විට ආයෝජකයන්ගේ පිරිවැය වැඩි වී ලාභය අඩු වීමෙන් ආයෝජනය අධෛර්යයට පත් විය හැකි ය. නමුත් ආයෝජකයන් සඳහා බදු සහන, බදු විරාම, ලබා දෙන විට ආයෝජනය දිරිගැන්වීම සිදු වේ. එමෙන් ම ආනයන භාණ්ඩ සඳහා අය කරන තීරු බදු පැන වීමෙන්, වැඩි කිරීමෙන් දේශීය ආයෝජකයන් දිරිමත් වේ.

- **නිෂ්පාදනය කෙරෙහි බලපෑම**

  ආණ්ඩුව නිෂ්පාදකයන්ගෙන් බදු අය කළ විට නිෂ්පාදකයන්ගේ නිෂ්පාදන පිරිවැය වැඩි වී ලාභය අඩු වේ.

- **පරිභෝජනය කෙරෙහි බලපෑම**

  රටක බදු ක්‍රමය එරටේ පරිභෝජන මට්ටම කෙරෙහි විවිධාකාරයෙන් බලපෑම් කරයි. රජය විසින් වක්‍ර බදු එනම් භාණ්ඩ මත පනවන බදු අය කරන විට භාණ්ඩ මිල ඉහළ ගොස් පරිභෝජන මට්ටම අඩු විය හැකි ය. ආදායම් මත සෘජු බදු අය කළ විට වැය කළ හැකි ආදායමට බලපෑමක් ඇති වන නිසා පරිභෝජනය අඩු විය හැකි ය.

- **මිල මට්ටම කෙරෙහි බලපෑම**

  ආණ්ඩුව භාණ්ඩ මත බදු අය කළ විට එරටේ භාණ්ඩවල මිල ඉහළ යාම නිසා මිල මට්ටම වැඩි වීමක් සිදු වේ. මෙලෙස මිල මට්ටම වැඩි වීම නිසා රටේ ජීවන වියදම ඉහළ ගොස් උද්ධමනය ඇති වේ.

- **විදේශ වෙළෙඳාම කෙරෙහි බලපෑම**

  තීරු බදු පැනවීම තුළින් විදේශ වෙළෙඳාමට සෘජු බලපෑමක් ඇති කරයි. තීරු බදු ප්‍රතිශත අඩු කරන විට ආනයන හා අපනයන දිරිමත් වන අතර තීරු බදු වැඩි කරන විට ආනයන හා අපනයන අධෛර්යවත් වේ.

- **ආදායම් ව්‍යාප්තිය කෙරෙහි බලපෑම**

  රටක ධනවත් අයගෙන් බදු අය කර අඩු ආදායම් ලබන අයට සහනාධාර ප්‍රදානය කිරීමෙන් එරටේ ආදායම් ව්‍යාප්ති විෂමතා අඩු වේ. මෙහි දී අත්‍යවශ්‍ය භාණ්ඩ සඳහා අඩු බද්දකුත් සුඛෝපභෝගී භාණ්ඩ සඳහා වැඩි බද්දකුත් අය කිරීම් තුළින් ආදායමේ ව්‍යාප්ති විෂමතාව අඩු කළ හැකි ය.

- **ඉතිරි කිරීම් කෙරෙහි බලපෑම**

  භාණ්ඩ මත බදු අය කරන විට ජීවන වියදම ඉහළ යන අතර වැය කළ හැකි ආදායම අඩු වන නිසා ඉතිරි කිරීම් අධෛර්යයට පත් වේ.

බදු නොවන අයභාරයට අයත් සංරචක

- රජය සතු දේපොළවලින් උපයා ගනු ලබන ආදායම් හා ගාස්තු අය කිරීම් බදු නොවන ආදායම් වේ. මේවාට අයත් සංරචක පහත පරිදි ඉදිරිපත් කළ හැකි ය.

  1. **බදු කුලී ආදායම** : රජයේ නිවාස ආණ්ඩුවේ සේවකයන්හට කුලියට දීම හා රජයේ සංචාරක බංගලා කුලියට දීමෙන් ලැබෙන කුලී ආදායම මෙයට ඇතුළත් කරයි.
  2. **පොළී ආදායම්** : ආණ්ඩුවේ සේවකයන්ට විවිධ ව්‍යාවස්ථාපිත මණ්ඩල වෙත සපයනු ලබන ණය සඳහා අයකරන පොලී මීට අදාළ වේ.
  3. **ලාභ, ලාභාංශ ආදායම්** : ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ ලාභාංශ, දුම්රිය, තැපැල් සේවාව උපයන ආදායම් සහ වරාය, රාජ්‍ය වාණිජ බැංකු, විදුලිබල මණ්ඩලය, ඛනිජ තෙල් නීතිගත සංස්ථාව ආදියෙන් ලැබෙන ආදායම මෙයට ඇතුළත් වේ.
  4. **කුලී ආදායම්** : රජයේ වනාන්තර කුලියට දීම
  5. **සමාජ රක්ෂණ දායක මුදල්**
  6. **දඩ අය කිරීම්** සඳහා නිදසුන් ලෙස උසාවි දඩ ගැසීම්, රාජ සන්තක කිරීම් ආදිය ඇතුළත් වේ.
  7. **ගාස්තු හා අලෙවි ආදායම්** යටතට පහත සඳහන් ද ඇතුළත් වේ.
     - ගුවන් ගමන් සේවා හා ගුවන් තොටුපොළ සංවර්ධන සමාගම් හරහා කරනු ලබන ගුවන් ගත වන්නන් සඳහා අය කරන ගාස්තු
     - ආගමන විගමන දෙපාර්තමේන්තුවේ වීසා ගාස්තු
     - ගමන් බලපත්‍ර ගාස්තු
     - මෝටර් රථ ලියාපදිංචි කිරීමේ ගාස්තු

- රජය පාවිච්චි කළ භාණ්ඩ අලෙවියෙන් ලැබෙන ආදායම
- ලොතරැයි ආදායම්

පසුගිය වසර කිහිපයක ශ්‍රී ලංකාවේ රාජ්‍ය ආදායම හා ප්‍රදාන පහත පරිදි දැක්විය හැකිය.

වර්ශය	බදු ආදායම	ප්‍රදාන	ආදායම හා ප්‍රදාන (%)
2015	**12.4**	**0.1**	**13.3**
2016	**12.2**	**0.1**	**14.1**
2017	**12.4**	**0.1**	**13.7**
2018	**11.9**	**0.1**	**13.4**
2019			

8.5 : රාජ්‍ය වියදමේ සංයුතිය හා කාලීන උපනති විග්‍රහ කරයි.

- **රාජ්‍ය වියදම් හට ගැනීමේ හේතු පැහැදිලි කරයි.**
- **රාජ්‍ය වියදම ආර්ථික පදනම මත වර්ගීකරණය කරයි.**
- **ආර්ථික වර්ගීකරණයෙහි ඒ ඒ සංරචක පැහැදිලි කරයි.**
- **රාජ්‍ය වියදමේ සංයුතිය හා එහි උපනති පරීක්ෂා කරයි.**
- **රාජ්‍ය වියදම්වල ප්‍රතිවිපාක විස්තර කරයි.**

රාජ්‍ය වියදම්

- ආර්ථික අරමුණු ඉටු කර ගැනීම සඳහා රජය විසින් කරනු ලබන වියදම් රාජ්‍ය වියදම් වේ.
- **රාජ්‍ය වියදම් හට ගැනීමට හේතු**
  - හිඟ සම්පත් බෙදා වෙන් කිරීම කාර්යක්ෂම කිරීම
  - ආදායම් විෂමතාව අවම කිරීම (සාධාරණත්වය ඇති කිරීම)
  - නීතිය හා සාමය ආරක්ෂා කිරීම
  - සමාජයේ යහපතට හේතු වන පෞද්ගලික අංශය විසින් සැපයීමට ඉදිරිපත් නොවන පොදු සේවා හා ආයතන පවත්වා ගෙන යාම
  - ආර්ථික වෘද්ධිය හා සංවර්ධනය
- **රාජ්‍ය වියදම ප්‍රධාන කොටස් තුනකට බෙදිය හැකි ය. එනම්,**
  1. වර්තන වියදම් (පුනරාවර්තන වියදම්)
  2. ප්‍රාග්ධන වියදම් (ආයෝජන වියදම්)
  3. ශුද්ධ ණය දීම්

වර්තන වියදම් (පුනරාවර්තන වියදම්)

- වර්තන වියදම් යනු නැවත නැවත දැරිය යුතු වියදම් වේ. අදාළ වර්ෂය තුළ එදිනෙදා කටයුතු පවත්වාගෙන යාම සඳහා දැරිය යුතු වියදම් හා සංක්‍රාම දීමනා මීට අයත් වේ. වියදම් කරන කාලය තුළ ම ආර්ථිකයට ප්‍රතිඵල ලබා දෙන වියදමකි.

නිදසුන් :සේවක වැටුප් ගෙවීම්
ආහාර සහනාධාර
විශ්‍රාම වැටුප් ගෙවීම්
ප්‍රවාහණ වියදම්

ප්‍රාග්ධන වියදම් (ආයෝජන වියදම්)

- ප්‍රාග්ධන වියදම් යනු සාමාන්‍යයෙන් වර්ෂයකට වැඩි කාලයක් පවතින භාණ්ඩ මිල දී ගැනීමටත් ප්‍රාග්ධන සම්පත් බිහි කර ගැනීමටත් ඒවා ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීමටත් දරන්නා වූ වියදම් වේ.

නිදසුන් :යන්ත්‍ර සූත්‍ර මිල දී ගැනීම
ගොඩනැගිලි ඉදිකිරීම
රථවාහන මිල දී ගැනීම
මහා මාර්ග ඉදිකිරීම

ශුද්ධ ණය දීම්

- ශුද්ධ ණය දීම් යනු වර්තන හා ප්‍රාග්ධන වියදම්වලට ඇතුළත් නොවන රජය විසින් දරනු ලබන වියදම් වේ. අත්තිකාරම් ගිණුම් මගින් ලබා දෙන ශුද්ධ ණය දීම්, ණය ආපසු ලැබීම්, රාජ්‍ය ව්‍යවසායයන් සඳහා ණය ලබා දීම් ආදිය මෙයට ඇතුළත් වේ.

රාජ්‍ය වියදම් වර්ගීකරණය

- රජයේ වියදම් ඉහත සඳහන් අයුරෙන් පුළුල් ව වර්ගීකරණය කළ ද එක් එක් වියදම් ගණය තුළ ඇතුළත් විවිධ වියදම් සංරචක හඳුනා ගැනීමේ අරමුණෙන් වර්තන හා ප්‍රාග්ධන වියදම් ප්‍රධාන වර්ගීකරණ දෙකක් යටතේ වෙන් කර දැක්විය හැකි ය. එනම්,

    1. ආර්ථික වර්ගීකරණය
    2. කාර්යාත්මක වර්ගීකරණය

- **රාජ්‍ය වියදම් පිළිබඳ ආර්ථික වර්ගීකරණය පහත දැක්වේ.**

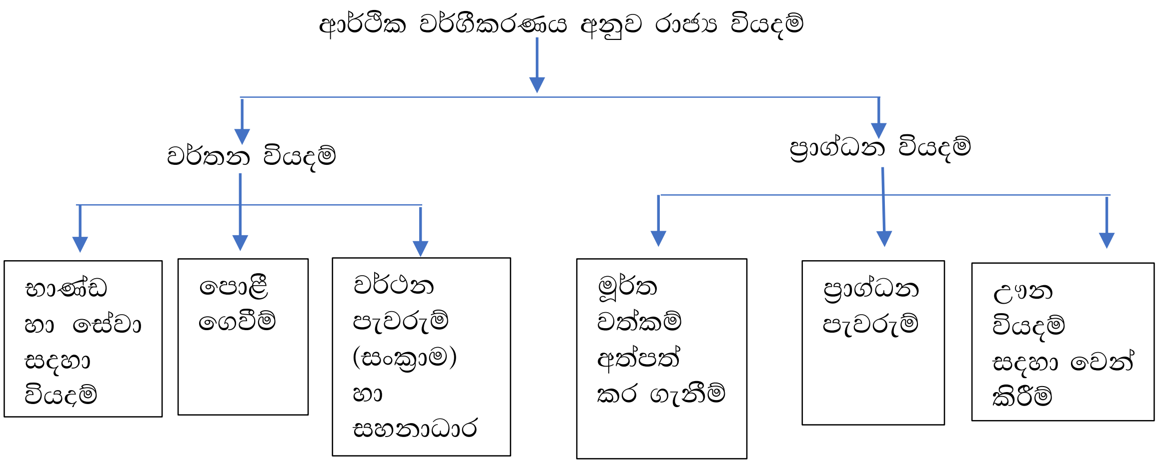

- වර්තන වියදම් යටතේ, **භාණ්ඩ හා සේවා සඳහා දරන වියදම් යනු** මහජනතාවට ලබා දෙන විවිධ රාජ්‍ය සේවාවන් සම්පාදනය කිරීම හා පවත්වා ගෙන යාම සඳහා දරණ වියදම් වේ. මෙම වියදම්වල ප්‍රතිලාභ වසරකට සීමා වේ.
  නිදසුන් : ජාතික ආරක්ෂාව, පාසල් අධ්‍යාපනය, රෝහල් සෞඛ්‍ය සේවා, මගී ප්‍රවාහණ සේවා

- **පොළී ගෙවීම් යනු** රජය දේශීය හා විදේශීය වශයෙන් ලබා ගත් ණය වෙනුවෙන් ගෙවනු ලබන පොළී වියදම් වේ. තනි අයිතමයන් ලෙස ගත් විට රාජ්‍ය වියදමේ ඇතුළත් විශාලතම වටිනාකමක් (අගයන්) ගන්නේ පොළී ගෙවීම් ය. පොළී ගෙවීම් වැඩි වන විට රාජ්‍ය ඉතුරුම් පහත වැටෙන අතර ආයෝජනය සීමා වී ආර්ථික වර්ධනය ද සීමා වේ. පොළී ගෙවීම් සංක්‍රාම වියදමක් ලෙස සලකා ජාතික ගිණුම්වලට ඇතුළත් නොකෙරේ.

- **වර්තන පැවරුම් හා සහනාධාර යනු** රජය විසින් විවිධ රාජ්‍ය ආයතනයන්ට සහ කුටුම්බ අංශය වෙත ලබා දෙන සහනාධාරයන් ය.

- **රාජ්‍ය ආයතනයන්ට ලබා දෙන සහනාධාර** ලෙස හඳුන්වන්නේ අලාභ ලබන රාජ්‍ය ව්‍යවසායකයන් පවත්වා ගෙන යාම සඳහා රජයෙන් ලබා දෙන අරමුදල් ය.

  නිදසුන් : ශ්‍රී ලංකා වරාය අධිකාරිය, ජාතික ජල සම්පාදන හා ජලාපවාහන මණ්ඩලය, ලංකා විදුලි බල මණ්ඩලය, ශ්‍රී ලංකා ඛනිජ තෙල් සංස්ථාව වැනි රාජ්‍ය ව්‍යවසායන්ට ලබා දෙන සහනාධාර

- **කුටුම්බ අංශයට ලබා දෙන සහනාධාර සඳහා නිදසුන්**
  - සමෘද්ධි සහනාධාර
  - විශ්‍රාම වැටුප් (රජයේ විශාලතම සහනාධාර වටිනාකම වේ)
  - ආහාර මුද්දර
  - ආහාර සහනාධාර
  - පාසල් පොත්, නිල ඇඳුම්, වාර ප්‍රවේශ පත්‍ර, දිවා ආහාර
  - ආරක්ෂක අංශවල රණවිරු සොල්දාදුවන් සඳහා ලබා දෙන සහනාධාර
  - පොහොර සහනාධාර

- වර්තන සහනාධාර ඉහළ යාම නිසා ආර්ථිකයේ වෙනත් ප්‍රමුඛතා අංශවලට සම්පත් යෙදවීමට ඇති හැකියාව සීමා කරයි. එමඟින් රාජ්‍ය ඉතුරුම් පහත වැටෙන අතර ආයෝජන සීමා කිරීම් හා අය වැය හිඟය පුළුල් වීම සිදු වේ.

- ආයෝජන (ප්‍රාග්ධන) වියදමේ ඇතුළත් **මූර්ත වත්කම් අත්පත් කර ගැනීමේ වියදම යනු** මධ්‍යම රජය විසින් සෘජු ව ම ප්‍රාග්ධන සම්පාදනයට ආයෝජනය කරන මුදල් ප්‍රමාණය යි.

  නිදසුන් : අධිවේගී මාර්ග ඉදි කිරීම සඳහා මධ්‍යම රජය විසින් මුදල් වෙන් කිරීම

- විවිධ රාජ්‍ය ආයතනයන්ට, සංස්ථාවන්ට පළාත් පාලන ආයතනවලට ප්‍රාග්ධන සම්පාදනය සඳහා ලබා දෙන නැවත ආපසු ලබා නොගන්නා මුදල් **ප්‍රාග්ධන පැවරුම්** ලෙස හැඳින්වේ.

  නිදසුන් : පාසල් ගොඩනැගිලි ඉදි කිරීම සඳහා මධ්‍යම රජය විසින් පළාත් සභාවලට මුදල් ලබා දිම

- අදාළ වර්ෂය සඳහා ඇස්තමේන්තු කරන ලද ප්‍රාග්ධන වියදම් මුළුමනින් ම වැය කිරීමට හැකියාවක් නොමැති යැයි අපේක්ෂා කෙරෙන විට ප්‍රාග්ධන වියදම් ශේෂයන් වියදම් ඇස්තමේන්තුවලට ඇතුළත් කරන අතර එය **ඌන වියදම්** වශයෙන් හැඳින්වේ.

- ඌන වියදම් මගින් ප්‍රාග්ධන වියදම් අඩු කොට දක්වන අතර, රාජ්‍ය අයභාරයෙන් අපේක්ෂිත වියදම් පියවා ගැනීමට අතිශයින් ම දුෂ්කර වන අවස්ථාවල දී ද අයවැය හිඟය අඩුවෙන් පෙන්නුම් කිරීමේ උපාය මාර්ගයක් වශයෙන් ඌන වියදම් ශේෂ වියදම් ඇස්තමේන්තුවලට ඇතුළත් කෙරේ.

- ආර්ථික වර්ගීකරණයට අනුව ශ්‍රී ලංකාවේ රාජ්‍ය වියදම් සංයුතිය පහත දැක්වේ.

ආර්ථික වර්ගීකරණයට අනුව රාජ්‍ය වියදම සහ ශුද්ධ ණය දීම්

ශීර්ෂය	2014 (රු.මිලියන)	2015 (රු. මිලියන)	2016 තාවකාලික (රු. මිලියන)
• පුනරාවර්තන වියදම්	1,322,898	1,701,658	1,757,782
• භාණ්ඩ හා සේවා වියදම්	568,829	72,563	746,250
• පොළී ගෙවීම්	436,395	509,674	610,895
• වර්තන පැවරුම් හා සහනාධාර	317,674	419,420	400,637
• ප්‍රාග්ධන වියදම්	459,855	588,175	577,036
• මූර්ත වත්කම් අත්පත් කර ගැනීම්	252,303	313,260	328,202
• ප්‍රාග්ධන පැවරුම්	207,551	274,916	248,834
• ආපසු ගෙවීම් අඩු කළ පසු ණය දීම්	13,112	561	-934
මුළු වියදම් සහ ශුද්ධ ණය දීම්	1,795,865	2,290,394	2,333,883

රාජ්‍ය වියදම් උපනති

- කෙටි කාලීන වශයෙන් රාජ්‍ය වියදමේ දැඩි අනම්‍යශීලී බවක් දැකිය හැකි වීම
- රාජය වියදමෙන් 60% ක පමණ ප්‍රමාණයක් පොළී ගෙවීම්, වැටුප් හා සංක්‍රාම වියදම්වලින් සමන්විත වීම
- සංක්‍රාම වියදම්වලින් 2/3ක් පමණ විශ්‍රාම වැටුප්වලින් සමන්විත වීම
- ශ්‍රී ලංකාවේ ශ්‍රම හමුදාවෙන් 13%ක් පමණ රාජ්‍ය සේවකයන් වීම නිසා වැටුප් සඳහා දරන වියදම ඉහළ යාම

රාජ්‍ය වියදම්වල ප්‍රතිවිපාක

- වර්තන වියදම් ඉහළ යාම නිසා රාජ්‍ය ඉතුරුම් පහත වැටීම
- රාජ්‍ය ආයෝජන සීමා වීම
- අයවැය හිඟය විශාල වීම නිසා රජයේ ණය ගැනීම් ඉහළ යාම

- රාජ්‍ය වියදම් පියවීම සඳහා ණය ලබා ගැනීම නිසා පෞද්ගලික අංශයට ලබා දෙන ණය මුදල් ප්‍රමාණය සීමා වීම හා වෙළෙඳපොළ ණය පොළී අනුපාතිකය ඉහළ යාම නිසා පෞද්ගලික අංශයේ ආයෝජන පහත වැටීම
- ගෙවුම් ශේෂ ගැටලු ඇති වීම

පසුගිය වසර කිහිපයක ශ්‍රී ලංකාවේ රාජ්‍ය වියදම පහත පරිදි දැක්විය හැකිය.

වර්ශය	පුනරාවර්ථන වියදම්	ප්‍රාග්ධන වියදම හා ශුද්ධ ණය දීම්	මුළු රාජ්‍ය වියදම
2015	**15.5**	**5.4**	**20.9**
2016	**14.7**	**4.8**	**19.5**
2017	**14.4**	**4.8**	**19.2**
2018	**14.5**	**4.2**	**18.6**
2019			

8.6 : රාජ්‍ය අය වැය ලේඛනයක ස්වරූපය හා අය වැය ප්‍රතිපත්ති විශ්ලේෂණය කරයි.

- **රාජ්‍ය අය වැය ලේඛනය අර්ථ දක්වයි.**
- **හිඟ, අතිරික්ත හා තුලිත අය වැය ඉදිරිපත් කරයි.**
- **රාජ්‍ය අය වැය ලේඛනයක ආකෘතිය ඉදිරිපත් කරයි.**
- **වර්තන ගිණුමේ අතිරික්තයක වැදගත්කම විස්තර කරයි.**
- **ප්‍රාථමික ගිණුමේ ශේෂය පැහැදිලි කරයි.**
- **ශ්‍රී ලංකා රජයේ ශුද්ධ මුල්‍ය හිඟය හා සමස්ත ශේෂය අතර වෙනස පැහැදිලි කරයි.**
- **ප්‍රසාරණාත්මක රාජ්‍ය අය වැය ප්‍රතිපත්ති විස්තර කරයි.**
- **සංකෝචනාත්මක රාජ්‍ය අය වැය ප්‍රතිපත්ති විස්තර කරයි.**

රාජ්‍ය අය වැය ලේඛනය

- ඉදිරි වර්ෂය තුළ රජයේ කටයුතු සඳහා දැරීමට අපේක්ෂිත වියදමත් එකී වියදම් පියවා ගැනීම සඳහා මුදල් සපයා ගන්නා මාර්ගත් පාර්ලිමේන්තුව වෙත ඉදිරිපත් කර සම්මත කර ගන්නා වාර්තාව රාජ්‍ය අය වැය ලේඛනය වේ.
- එය ආණ්ඩුවේ ඉදිරි මුදල් සැලැස්ම වන අතර ආණ්ඩුවක් ඉදිරි දැක්ම හා ක්‍රියාමාර්ග පිළිබිඹු කරන වැදගත් ලියවිල්ලක් ලෙස ද සඳහන් කළ හැකි ය.

විසර්ජන කෙටුම්පත

- රාජ්‍ය අය වැය ලේඛනය හා සම්බන්ධ ව විසර්ජන කෙටුම්පත නමින් පණතක් පවතී.
- විසර්ජන කෙටුම්පත යනු ඉදිරි වර්ෂය සඳහා දැරීමට අපේක්ෂිත වියදම් දෙපාර්තමේන්තු හා අමාත්‍යාංශ වශයෙන් වෙන් කොට, ලබා ගැනීම අපේක්ෂා කරන අය මාර්ග සඳහන් කොට

ආදායම් වියදම් අතර පරතරයක් පවතී නම් එය මූල්‍යනය කරන ආකාරයත් දක්වෙන කෙටුම්පතකි.

පරිපූරක ඇස්තමේන්තුව

- විසර්ජන පණත සම්මත වූවාට පසුවත් කිසියම් අමාත්‍යාංශයට අලුතින් මුදල් අවශ්‍යතාවක් පැන නැඟුණු විට ඒ සඳහා පාර්ලිමේන්තු අනුමතිය ලබා ගැනීමට අදාළ ඇමතිවරයා විසින් ඉදිරිපත් කරනු ලබන ඇස්තමේන්තුව පරිපූරක ඇස්තමේන්තුව නමින් හැඳින්වේ.

අතුරු සම්මත ගිණුම

- කිසියම් අනපේක්ෂිත සිදුවීමක් නිසා (යුද්ධමය තත්ත්ව, මැතිවරණ වැනි) නියමිත කාලයට පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කොට සම්මත කර ගැනීමට අපොහොසත් වන අවස්ථාවක එය සම්මත කර ගන්නා තෙක් ඉදිරි මුදල් වර්ෂය සඳහා ඒ ඒ අමාත්‍යාංශ විසින් දැරිය යුතු වියදම් රජයේ ඒකාබද්ධ අරමුදලින් වෙන් කර ගැනීම සඳහා තාවකාලික වශයෙන් ඉදිරිපත් කළ යුතු වැය ලේඛනය අතුරු සම්මත ගිණුම නමින් හැඳින්වේ.

- අතුරු සම්මත ගිණුමෙහි දක්වෙන්නේ වැය යෝජනා පමණක් හෙයින් එහි අතිරික්තයක් හෝ හිඟයක් හෝ නොමැත.

- එසේ ම අතුරු සම්මත ගිණුම මාස 03ක් හෝ 04ක් වැනි කෙටි කාලයක් සඳහා ඉදිරිපත් වන්නක් වන අතර අලුත් ප්‍රතිපත්ති ව්‍යාපෘති කිසිවක් එහි ඇතුළත් නොවේ.

අතුරු අය වැය

- අතුරු අය වැයක් යන්න අතුරු සම්මත ගිණුමෙන් වෙනස් වූවකි.

- අතුරු අය වැයක් යනු වැය යෝජනා පමණක් නොව අය යෝජනා ද ඇතුළත් සම්පූර්ණ අය වැය ලේඛනයකි.

- අතුරු අය වැයක් ලෙස හඳුන්වන්නේ, එක් ආණ්ඩුවක් බලයට පත් ව සිටිය දී ඉදිරිපත් කරන ලද අය වැය ලේඛනය සම්මත ව තිබිය දී ඊට පසු ව බලයට පත් වන ආණ්ඩුවක් තමන්ට අවශ්‍ය සංශෝධන ඇතුළත් කොට නැවත ඉදිරිපත් කරන අය වැය ලේඛනයකි.

- රාජ්‍ය අය වැය ලේඛනයක් හා පෞද්ගලික අය වැය ලේඛනයක් අතර වෙනසක් පවතී.

- පෞද්ගලික අය වැය ලේඛනයක දී පළමු ව අය මාර්ග සඳහන් කොට ඒ අනුව වියදම් සැලසුම් කරති.

- එහෙත් රාජ්‍ය අය වැය ලේඛනයක දී පළමු ව දැරීමට අපේක්ෂිත වියදම් ඇස්තමේන්තු කොට පසු ව එම වියදම් පියවා ගැනීම සඳහා අවශ්‍ය අය මාර්ග තීරණය කරයි.

- රාජ්‍ය අය වැය ලේඛනයකදී ද රාජ්‍ය ආදායම් හා රාජ්‍ය වියදම් ගැළපීමෙන් අය වැය ශේෂය ලබා ගන්නා අතර එම **අය වැය ශේෂයෙහි ස්වභාවය අනුව ප්‍රධාන අයවැය සංකල්ප තුනක් හඳුනා ගත හැකි ය.**
    1. හිඟ අය වැය
    2. අතිරික්ත අය වැය
    3. තුලිත අය වැය

- රාජ්‍ය ආදායමට වඩා රාජ්‍ය වියදම වැඩි නම් එය **හිඟ අය වැයකි.**

- රාජ්‍ය ආදායමට වඩා රාජ්‍ය වියදම අඩු නම් එය **අතිරික්ත අය වැයකි.**

- රාජ්‍ය ආදායම් හා රාජ්‍ය වියදම් සමාන මට්ටමක පවතී නම් එය **තුලිත අය වැය තත්ත්වයකි.**
- කල්පිත දත්ත ඇතුළත් රාජ්‍ය අයවැය ලේඛනයක ආකෘතියක් පහත දැක්වේ.

රාජ්‍ය අයවැය ලේඛනය

ශීර්ෂය	**රුපියල් මිලියන**
මුළු ආදායම හා ප්‍රදාන	1,70,000
මුළු ආදායම	1,65,000
බදු ආදායම	1,50,000
බදු නොවන ආදායම	15,000
ප්‍රදාන	5,000
වියදම් හා ආපසු ගෙවීම් අඩු කළ පසු ණය දීම්	2,00,000
පුනරාවර්තන (පොළී ගෙවීම් 21 000)	1,75,000
ප්‍රාග්ධන හා ශුද්ධ ණය දීම්	25,000
(රාජ්‍ය ආයෝජන 20,000) වර්තන ගිණුමේ අතිරිත්කය (+/ හිඟය (-)	-10,000
ප්‍රාථමික ගිණුමේ අතිරික්තය (+/ හිඟය (-)	- 9,000
සමස්ත අයවැය අතිරික්තය (+/ හිඟය (-)	- 30,000

රාජ්‍ය අයවැයක ස්වාභාවය පරීක්ෂා කිරීම සඳහා යොදා ගත හැකි මිනුම්

1. **වර්තන ගිණුමේ ශේෂය**
   - වර්තන ගිණුමේ ශේෂය යන්නෙන් අදහස් වන්නේ ආණ්ඩුවේ මුළු අයභාරයෙන් (ප්‍රදාන ලැබීම් හැර) පුනරාවර්තන (වර්තන) වියදම් අඩු කළ පසු ඉතිරි වන ශේෂය යි. ඉහත අය වැය ආකෘතියට අනුව,

     මුළු ආදායම = 1,65,000

     පුනරාවර්තන වියදම් = 1,75,000

     වර්තන ගිණුමේ ශේෂය = 1,65,000 - 1,75,000

     = -10,000

2. **සමස්ත ගිණුමේ ශේෂය**
   - සමස්ත ශේෂය යන්නෙන් අදහස් වන්නේ ආණ්ඩුවේ මුළු අයභාරයෙන් (ප්‍රදාන ලැබීම් ඇතුළු ව) පුනරාවර්තන සහ ප්‍රාග්ධන වියදම්වලින් සමන්විත ආණ්ඩුවේ මුළු වියදම් අඩු කළ පසු ඉතිරි වන ශේෂය යි.

     මුළු අයභාරය = 1,70,000

     වියදම් හා ආපසු ගෙවීම් අඩු කළ
     පසු ණය දීම් (මුළු වියදම්) = 2,0,0000

     සමස්ත ශේෂය = 1,70,000 - 20,0000

     = - 30,000

SRI LANKAN ECON TRUST

3. **ප්‍රාථමික ගිණුමේ ශේෂය**

- ප්‍රාථමික ගිණුමේ ශේෂය යන්නෙන් අදහස් වන්නේ ආණ්ඩුවේ මුළු අයභාරයෙන් (ප්‍රදාන ලැබීම් ඇතුළු ව) රාජ්‍ය ණය සඳහා ගෙවූ පොළී වියදම් ඇතුළත් නොවූ පුනරාවර්තන වියදමත්, ප්‍රාග්ධන වියදමත් යන සංරචක දෙකින් සමන්විත වූ ආණ්ඩුවේ වියදම් අඩු කළ පසු ඉතිරි වන ශේෂය යි)
- සමස්ත ශේෂයෙන් පොළී ගෙවීම් අඩු කිරීම තුළින් ද ප්‍රාථමික ගිණුමේ ශේෂය ලබා ගත හැකි ය.

ප්‍රාථමික ගිණුමේ ශේෂය = සමස්ත ගිණුමේ ශේෂය - පොළී ගෙවීම් ප්‍රාථමික ගිණුමේ ශේෂය

= -30,000 -(-21,000)

= -9,000

- **මේ නිසා සමස්ත ගිණුමේ ශේෂය සහ ප්‍රාථමික ගිණුමේ ශේෂය අතර වෙනස රාජ්‍ය ණය සඳහා ගෙවූ පොළී වියදම්වලට සමාන වේ.** ඉහත ආකෘතියට අනුව,

සමස්ත ගිණුමේ ශේෂය = -30,000

ප්‍රාථමික ගිණුමේ ශේෂය = -9,000

= -30, 000 - (-9,000)

පොළී ගෙවීම් = - 21 000

4. **ශුද්ධ මූල්‍ය හිඟය**

- ශුද්ධ මූල්‍ය හිඟය යන්නෙන් අදහස් වන්නේ ආණ්ඩුවේ මුළු අයභාරයෙන් (ප්‍රදාන ලැබීම් ඇතුළු ව) ණය වාරික ආපසු ගෙවීම් අඩු කළ පසු රජයේ මුළු වියදමත් අතර වෙනස යි (එනම්, ණය වාරික ආපසු ගෙවීම් ඇතුළත් නොකොට ගණනය කරනු ලබන අය වැය හිඟය යි).

මුළු අයභාර(දීමනා ලැබීම් ද ඇතුළු ව) = රු. මි. 5 000

රජයේ මුළු වියදම් = රු. මි. 6 100

සමස්ත අයවැය ශේෂය (රු.මි. 5 000 - 6 100)

= රු. මි. - 1 100

ණය වාරික ආපසු ගෙවීම් = රු. මි. 500

ශුද්ධ වූ මූල්‍ය හිඟය = -1 100 - (-500)

= රු.මි. 600

- **මේ අනුව රජයේ ශුද්ධ මූල්‍ය හිඟය සහ සමස්ත අයවැය ශේෂය අතර වෙනස වන්නේ ණය වාරික ආපසු ගෙවීම් ය.**

(ආණ්ඩුවේ වියදම් පිළිබඳ ආර්ථික වර්ගීකරණයට අනුව රාජ්‍ය ණය වාරික ආපසු ගෙවීම් ආණ්ඩුවේ ප්‍රාග්ධන වියදම ඇතුළත් නොකෙරේ. එයට හේතුව එම වියදම අදාළ වර්ෂයේ කරන ලද වියදමක් හේතු කොට ගෙන හටගත් ගෙවීමක් නොවීම ය. එහෙත් ආණ්ඩුවේ වියදම ගිණුම්කරණ ප්‍රවේශය ඔස්සේ සටහන් කිරීමේ දී දේශීය හා විදේශීය ණය වාරික ආපසු ගෙවීමේ ප්‍රාග්ධන වියදම් යටතේ ඇතුළත් කෙරේ. මේ නිසා ශුද්ධ මූල්‍ය හිඟය ගණනය කිරීම සඳහා සමස්ත අය වැය ශේෂයෙන් ණය වාරික ආපසු ගෙවීම් අඩු කරනු ලැබේ).

රාජ්‍ය අය වැය ප්‍රතිපත්ති

- රාජ්‍ය අය වැය ප්‍රතිපත්ති ස්වරූප දෙකකි.

1. ප්‍රසාරණාත්මක අයවැය ප්‍රතිපත්ති

- අයවැය හිඟය පියවීමට ලබා ගන්නා රාජ්‍ය ණය මගින් රටේ මුදල් සැපයුම වැඩි වී මිල මට්ටම් ඉහළ යාම තුළින් උද්ධමනාත්මක තත්ත්වයක් ඇති වේ නම් එය ප්‍රසාරණාත්මක අය වැය ප්‍රතිපත්තියක් ලෙස සැලකේ.
- **නිදසුන් : රජය මහ බැංකුවෙන් ණය ලබා ගැනීම**

  රජය වාණිජ බැංකුවලින් ණය ලබා ගැනීම
- රජයක් මහ බැංකුවෙන් හා වාණිජ බැංකුවලින් ණය ලබා ගෙන අය වැය හිඟය පියවීමේ දී රටේ මුදල් සැපයුම ප්‍රසාරණය වේ.
- මේ නිසා සමස්ත ආදායමට වඩා සමස්ත වියදම ඉහළ ගොස් උද්ධමනාත්මක තත්ත්වයක් හට ගනී.

2. සංකෝචනාත්මක අය වැය ප්‍රතිපත්ති

- අය වැය ලේඛනයේ හිඟය පියවා ගැනීම සඳහා ලබා ගන්නා රාජ්‍ය ණය මගින් මුදල් සැපයුමෙහි වැඩි වීමක් සිදු නොවේ නම් එය සංකෝචනාත්මක අය වැය ප්‍රතිපත්තියක් ලෙස සැලකේ.
- **නිදසුන් : ජාතික ඉතිරි කිරීමේ බැංකුවෙන් ණය ලබා ගැනීම**

  සේවක අර්ථ සාධක අරමුදලෙන් ණය ලබා ගැනීම

  මහජනතාවගෙන් ණය ලබා ගැනීම
- මෙවැනි ණය ලබා ගැනීම තුළින් රටේ මුදල් සැපයුමෙහි වැඩි වීමක් සිදු නොවේ. එහි දී එම ආයතන හෝ පුද්ගලයින් හෝ සතු ව පවතින මුදල් ප්‍රමාණයක් රාජ්‍ය ණය වශයෙන් ලබා දීම සිදු වේ.
- මේ නිසා උද්ධමනකාරී තත්ත්වයක් හට නොගනී.

පසුගිය වසර කිහිපයක ශ්‍රී ලංකාවේ සමස්ත අයවැය ශේෂය, ප්‍රාථමික ගිනුමේ ශේෂය, වර්ථන ගිනුමේ ශේෂය පහත පරිදි දැක්විය හැකිය.

වර්ශය	සමස්ථ අයවැය ශේෂය	ප්‍රාථමික ගිනුමේ ශේෂය	වර්ථන ගිනුමේ ශේෂය
2015	**-7.6**	**-2.9**	**-2.3**
2016	**-5.3**	**-0.2**	**-0.6**
2017	**-5.5**	**0.02**	**-0.7**
2018	**-5.3**	**0.6**	**-1.2**
2019			

8.7 : රජය අය වැය හිඟය පියවීම හා රාජ්‍ය ණයෙහි සංයුතිය විමසයි.

- **අය වැය හිඟය පියවීම සඳහා යොදා ගන්නා මූලාශ්‍ර වෙන් කර ඉදිරිපත් කරයි.**
- **අය වැය හිඟය පියවීමේ දේශීය හා විදේශීය මූලාශ්‍රවල ප්‍රතිවිපාක විස්තර කරයි.**
- **රාජ්‍ය ණයෙහි සංයුතිය ඉදිරිපත් කරයි.**
- **ශ්‍රී ලංකාවේ ණයවල උපනති මහ බැංකු මූලාශ්‍ර දත්ත මගින් ඉදිරිපත් කරයි.**
- **දේශීය ණය මූලාශ්‍ර මගින් ණය ලබා ගැනීමේ දී ඇති වන ගැටලු විස්තර කරයි.**
- **රාජ්‍ය ණය ඉහළ යාමේ ආර්ථික ප්‍රතිවිපාක විමසා බලයි.**

රාජ්‍ය ණය

- ඉදිරි වර්ෂයක් තුළ ආණ්ඩුවේ අපේක්ෂිත ආදායමට වඩා එම වර්ෂය තුළ වියදම් කිරීමට අපේක්ෂිත මුළු වියදම ඉක්මවා යන අවස්ථා පවතී. ආණ්ඩුවේ ආදායමට වඩා ආණ්ඩුවේ වියදම ඉක්මවා යන විට ඇති වන අය වැය හිඟය මූල්‍යයනය කිරීමට යොදා ගන්නා ප්‍රධාන මූලාශ්‍රය වන්නේ රාජ්‍ය ණය ගැනීම වේ.

- **මෑත වර්ෂවල ශ්‍රී ලංකාවේ ආණ්ඩුව අය වැය හිඟය මූල්‍යයනය කිරීමට යොදා ගන්නා මූලාශ්‍ර පහත දැක්වෙන ගැලීම් සටහනින් ඉදිරිපත් කර ඇත.**

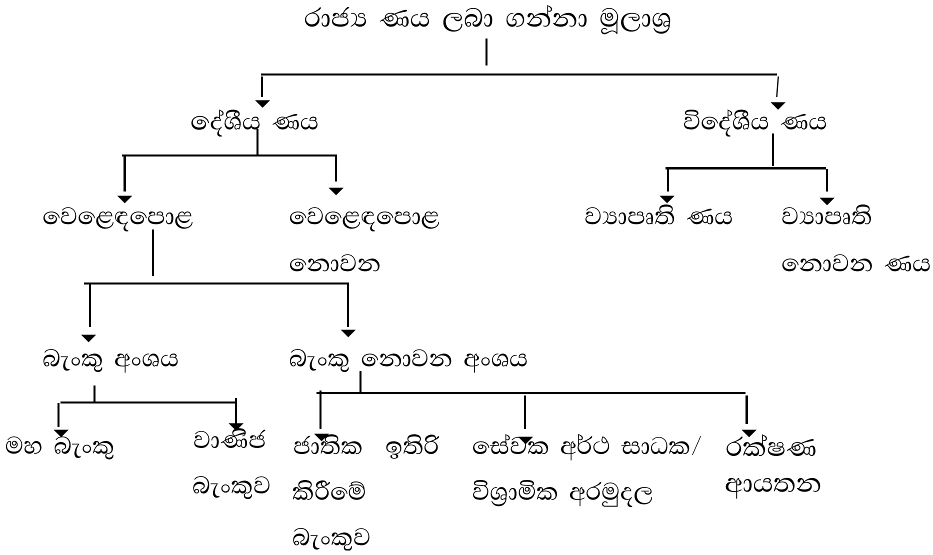

- **සේවක රක්ෂණ ආයතන බැංකු කිරීමේ අය වැය හිඟය මූල්‍යයනය කිරීමට ණය ලබා ගන්නා ප්‍රධාන මූලාශ්‍ර දෙකකි.**
  - දේශීය මූලාශ්‍රය
  - විදේශීය මූලාශ්‍රය

- **දේශීය මූලාශ්‍ර නැවත කොටස් දෙකකි.**
  - වෙළෙඳපොළ මූලාශ්‍ර
  - වෙළෙඳපොළ නොවන මූලාශ්‍ර

වෙළෙඳපොළ මූලාශ්‍ර

- ආණ්ඩුව මූල්‍ය වෙළෙඳපොළ තුළින් භාණ්ඩාගාර බිල්පත්, පිළිණපත්, රුපියල් ණය සුරැකුම්පත් ආදී මූල්‍ය උපකරණ භාවිත කරමින් ණය ලබා ගන්නේ නම් එය වෙළෙඳපොළ මූලාශ්‍ර මගින් ණය ලබා ගැනීමක් ලෙස හඳුන්වනු ලැබේ.

- **දේශීය වෙළෙඳපොළ මූලාශ්‍ර නැවත කොටස් දෙකකට බෙදා වෙන් කළ හැකි ය.**
    - බැංකු ක්‍රමයෙන් ලබා ගන්නා ණය
    - බැංකු නොවන මූලාශ්‍ර මගින් ලබා ගන්නා ණය

බැංකු ක්‍රමයෙන් ලබා ගන්නා ණය

- මහ බැංකුව ඇතුළු වෙනත් වාණිජ බැංකු මගින් ලබා ගන්නා ණය බැංකු ක්‍රමයෙන් ලබා ගන්නා ණය ලෙස හඳුන්වයි. බැංකු ක්‍රමයෙන් ලබා ගන්නා ණය උද්ධමනකාරී මූලාශ්‍ර මගින් ණය ලබා ගැනීම ලෙස ද එය හඳුන්වයි. මහ බැංකුව ඇතුළු වාණිජ බැංකු මගින් අයවැය හිඟය පියවීමට ණය ලබා ගන්නා විට ආර්ථිකයේ මූල්‍ය ප්‍රසාරණයක් සිදු වේ.

බැංකු නොවන ණය ලබා ගැනීම්

- ජාතික ඉතිරි කිරීමේ බැංකුව, සංවර්ධන බැංකු, රක්ෂණ සමාගම්, සේවක අර්ථසාධක අරමුදල වැනි වාණිජ බැංකු නොවන ණය මැවීමේ හැකියාවක් නැති ආයතනවලින් ණය ලබා ගැනීම බැංකු නොවන ණය ලබා ගැනීම් ලෙස හඳුන්වයි.

- බැංකු නොවන මූලාශ්‍ර මගින් ණය ලබා ගැනීම නිසා මුදල් මැවීමක් සිදු නොවන බැවින් මුදල් සැපයුමට බලපෑමක් ඇති නොවේ.

වෙළෙඳපොළ නොවන මූලාශ්‍ර

- වෙළෙඳපොළ නොවන මූලාශ්‍ර ලෙස හඳුන්වන්නේ ආණ්ඩුවේ ආයතන තුළ ඇති තැන්පතු හා අතිරික්ත අරමුදල් තාවකාලික ව අය වැය හිඟය මූල්‍යයනය කිරීමට ලබා ගැනීම යි. එවැනි තාවකාලික ව ලබා ගන්නා අරමුදල් කිහිපයකි.
    - පරිපාලන ණය
    - භාණ්ඩාගාරයේ තැන්පතු (මහ බැංකු අත්තිකාරම්)
    - විවිධ තැන්පතු

- **අය වැය හිඟය මූල්‍යයනය කිරීම සඳහා විදේශීය මූලාශ්‍ර මගින් සම්පත් ලබා ගන්නා මූලාශ්‍ර දෙකකි.**
    - විදේශීය ණය
    - විදේශීය දීමනා

- අය වැය හිඟය මූල්‍යයනය කිරීම සඳහා විදේශීය දීමනාවලට වඩා විදේශීය ණය වැඩි වැදගත්කමක් පවතී.

විදේශීය මූලාශ්‍රය

- අය වැය හිඟය පියවීම සඳහා විදේශීය රජයකින්, අන්තර්ජාතික මූල්‍ය ආයතනවලින් හෝ ජාත්‍යන්තර වෙළෙඳපොළවලින් ලබා ගන්නා ණය විදේශීය ණය මූලාශ්‍ර ලෙස හැඳින්වේ. මෙලෙස ලැබෙන ණය පවතින ණය කොන්දේසි වල ස්වරූපය අනුව සහනදායි ණය හා සහනදායි නොවන ණය වශයෙන් වෙන් කෙරේ.

සහනදායි ණය

- සහනදායි ණයවල දී කොන්දේසි රහිත ව හෝ ඉතා අඩු පොළියක් යටතේ හෝ ණය ගෙවීමේ විරාම කාලයක් ලබා දී හෝ එම ණය ලබා දෙයි.

සහනදායි නොවන ණය

- සහනදායි නොවන ණය වාණිජ ණය ලෙස හඳුන්වයි. ඉහළ පොළී පිරිවැයක් හා විවිධ කොන්දේසි යටතේ ලබා ගන්නා ණය සහනදායි නොවන ණය ලෙස හැඳින්විය හැකි ය.

අය වැය හිඟය පියවීමේ දේශීය හා විදේශීය මූලාශ්‍රවල ප්‍රතිවිපාක

- දේශීය ණය හා විදේශීය ණය මූලාශ්‍ර මගින් ණය ලබා ගැනීම ශ්‍රී ලංකා ආර්ථිකයට බලපාන ආකාරය රාජ්‍ය ණයවල ආර්ථික ප්‍රතිවිපාක ලෙස හඳුන්වයි. අය වැය හිඟය මූල්‍යයනය කිරීමට යොදා ගන්නා ණය මූලාශ්‍රවල ස්වභාවය මත එම ප්‍රතිවිපාක තීරණය වේ.
- **අය වැය හිඟය අඛණ්ඩ ව ඉදිරියට යාම හා රාජ්‍ය ණය ඉහළ යාම නිසා ආර්ථිකයේ අයහපත් ප්‍රතිවිපාක දෙකක් ඇති කරයි.**
  - වෙළෙඳපොළ පොළී අනුපාතිකය ඉහළ යාම
  - පෞද්ගලික අංශයේ ආයෝජනය සඳහා දේශීය මූල්‍ය සම්පත්වල හිඟයක් ඇති වීම
- අය වැය හිඟය මූල්‍යයනය කිරීම සඳහා ආණ්ඩුව මූල්‍ය වෙළෙඳපොළෙන් ණය ලබා ගැනීමත් පෞද්ගලික අංශය වාණිජ බැංකුවලින් ණය ඉල්ලීමත් හේතුවෙන් ඇති වන තරගකාරී බව නිසා ණය පොළී අනුපාතිය ඉහළ යයි. මහ බැංකුව ඇතුළු වාණිජ බැංකු මූලාශ්‍ර මගින් ණය ලබා ගැනීම ආර්ථිකයේ අයහපත් ප්‍රතිවිපාක ලබා දෙයි.
- සීමිත මූල්‍ය සම්පත් ප්‍රමාණයක් සඳහා රාජ්‍ය අංශය සහ පෞද්ගලික අංශය අතර තරගකාරී බව ඇති වීමෙන් පෞද්ගලික අංශයේ ආයෝජනය දුර්වල වේ.
- එවැනි අයහපත් ප්‍රතිවිපාක ඇති වන්නේ වාණිජ බැංකු හා මහ බැංකුව උද්ධමනකාරී මූලාශ්‍ර වීම නිසා ය.
- වෙළෙඳපොළ නොවන මූලාශ්‍ර මගින් අය වැය හිඟය මූල්‍යයනය කිරීමට ණය ලබා ගැනීමෙන් එවැනි අයහපත් ප්‍රතිවිපාක ඇති නොවේ.
- **නිදසුන්: රජයේ ආයතන සතුව ඇති අතිරික්ත මුදල් සංචිතයන් වර්ෂ අවසානයේ අය වැය හිඟය පියවීමට යොදා ගැනීම පරිපාලන ණය වේ. මෙමගින් මූල්‍ය ප්‍රසාරණයක් ඇති නොවන අතර උද්ධමනකාරී බලපෑම් ඇති නොවේ.**
- විදේශීය ණය හා ප්‍රදාන නිසා ද ආර්ථිකයේ මූල්‍ය ප්‍රසාරණයක් ඇති විය හැකි ය. විදේශීය මූලාශ්‍ර අය වැය හිඟය මූල්‍යයනය කිරීමට යොදා ගැනීම නිසා විදේශීය වත්කම් ප්‍රමාණය ඉහළ යාමෙන් මුදල් සැපයුම කෙරෙහි ප්‍රසාරණාත්මක බලපෑම් ඇති කරන අතර විදේශීය ණය සහ දීමනා දේශීය මුදල් වලට පරිවර්තනය කිරීමෙන් ද ආර්ථිකයේ ප්‍රසාරණාත්මක බලපෑම් ඇති විය හැකි ය.
- මෑත කාලීන ව රාජ්‍ය ණයහි සංයුතිය පහත දැක්වෙන සංඛ්‍යා සටහන විශ්ලේෂණය කිරීමෙන් පැහැදිලි කර ගත හැකි ය.

ශීර්ෂය	වර්ෂය	
	2014	2015
ණය උපකරණ අනුව		
භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර	2 8444 054	3 305 248
භාණ්ඩාගාර බිල්පත්	694 767	658 240
රුපියල් ණය	55 518	24 088
මහ බැංකු අත්තිකාරම්	143 898	151 132
ශ්‍රී ලංකා සංවර්ධන බැඳුම්කර	391 083	68 458
අනෙකුත්	148 463	1 520 331
මුළු ණය	4 277 783	4 959 196
ආයතන අනුව		
බැංකු අංශය	1 669 882	1 924 036
මහ බැංකුව	267 777	156 050
වාණිජ බැංකු	1 402 205	1 667 986
බැංකු නොවන අංශය	2 607 901	3 035 160
අර්ථ සාධක හා විශ්‍රාමික අරමුදල	1 474 560	1 655 336
ඉතිරි කිරීම් ආයතන	379 877	428 236
පරිපාලන ණය	221 584	252 615
පෞද්ගලික ව්‍යාපාරික අංශය	500 773	656 367
අනෙකුත්	570	570
මුළු ණය	4 277 783	4 959 196

(මූලාශ්‍රය : මහ බැංකු වාර්තාව - 2016)

ඉහත සංඛ්‍යා සටහනේ තොරතුරු අනුව රාජ්‍ය ණය සංයුතිය විශ්ලේෂණය කිරීමේ දී රාජ්‍ය ණය උපකරණ පිළිබඳ සලකා බැලීමේ දී භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර මගින් ණය ලබා ගැනීම වැඩි වශයෙන් සිදු කර ඇත.

- ආයතන අනුව ලබා ගැනීම සලකන විට බැංකු අංශයට වඩා බැංකු නොවන අංශයෙන් ණය ලබා ගැනීම ඉහළ දායකත්වයක් ගෙන ඇත.
- බැංකු නොවන අංශය තුළ අර්ථසාධක සහ විශ්‍රාමික අරමුදලෙන් ණය ලබා ගැනීම ඉහළ ම අගයක් ගෙන ඇත. 2016 වර්ෂය වන විට දී එම අංශයෙන් ණය ලබා ගැනීම වර්ධනය වී ඇත.
- දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස දේශීය ණය 2015 වර්ෂයේ දී 44.3% ක් වන අතර විදේශීය ණය 31.7% ක් පමණ වී ඇත. 2015 වර්ෂයේ දී විදේශීය ණය ප්‍රමාණය 2000 වර්ෂයට වඩා අඩු වීමක් පෙන්නුම් කරයි. (මහ බැංකුවේ කාලීන තොරතුරු ඇසුරෙන් සිසුන්ට පැහැදිලි කරන්න).

- සහනදායි විදේශීය ණය ඉහළ අගයක් පෙන්නුම් කරන අතර වාණිජ ණය ද ඉහළ වර්ධනයක් පෙන්නුම් කරයි. පහත දැක්වෙන සංඛ්‍යා සටහනින් එය පැහැදිලි වේ.

ශීර්ෂය	2015
ණය වර්ගය අනුව	1 729 895
සහනදායි නොවන ණය	507 047
වාණිජ ණය	1 307 089
මුළු විදේශීය ණය	3 544 031

- ශ්‍රී ලංකාව ලබා ගෙන ඇති මුළු ණය 2016 වර්ෂය වන විට ඉහළ වර්ධනයක් පෙන්නුම් කළ අතර එය දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස 2000 වර්ෂයට වඩා අඩු වී ඇත. පහත දැක්වෙන සංඛ්‍යා වගුවෙන් එය පැහැදිලි වේ.

වර්ෂය	මුළු රාජ්‍ය ණය (රු. මිලියන)	(සමස්ත අයවැය දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස)	(මුළු රාජ්‍ය ණය දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස)
2000	1 218 700	- 9.5	96.9
2005	222 241	- 7.0	90.6
2008	3 588 962	- 7.0	81.4
2009	461 422	- 9.9	86.2
2010	4 590 245	- 7.0	71.6
2013	4 590 245	- 5.4	70.8
2014	7 390 899	- 5.7	70.7
2015	8 503 227	- 7.4	76.0

මූලාශ්‍රය : මහ බැංකු වාර්තාව

- ශ්‍රී ලංකාවේ සමස්ත අයවැය හිඟය සහ මුළු රාජ්‍ය ණය සම්බන්ධතාවක් පෙන්නුම් කරයි. සමස්ත අය වැය හිඟය ඉහළ මට්ටමක පවතින විට මුළු රාජ්‍ය ණය ප්‍රමාණය ඉහළ යන අතර අය වැය හිඟය පහළ යන විට මුළු රාජ්‍ය ණය ප්‍රමාණය පහළ යාමක් පෙන්නුම් කරයි.

- මුළු රාජ්‍ය ණය ඉහළ අගයක් පෙන්නුම් කළ ද එය දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස අඩු වීමක් පෙන්නුම් කිරීමට හේතුව ආර්ථිකයේ දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය 2000 වර්ෂයට වඩා 2016 වර්ෂය වන විට ඉහළ වර්ධනයක් පෙන්නුම් කිරීම යි.

- එය 2012 වර්ෂයේ දී 96.8ක් වන අතර 2015 වර්ෂයේ දී 90.6 දක්වා අඩු වීමක් පෙන්නුම් කරයි.

- දේශීය මූලාශ්‍ර මගින් ණය ලබා ගැනීම නිසා ඇති වන ගැටලු කිහිපයකි.

- දේශීය මූලාශ්‍ර මගින් ණය ලබා ගැනීම ඉහළ මට්ටමක පැවතීමත් දේශීය ණය ප්‍රමාණය ඉහළ යාමත් නිසා ගෙවීමට සිදු වන පොලිය ඉහළ අගයක් ගෙන ඇත. දේශීය ණය පොලී ගෙවීම පුනරාවර්තන වියදමේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස පහත දැක්වේ.

වර්ෂය	2010	2012	2013	204	2015
දේශීය ණය පොලී ගෙවීම්	-	28.1%	29.4%	24.8%	23.2%

- දේශීය ණය සඳහා පොළී ගෙවීම් පුනරාවර්තන වියදම් ඉහළ යාමට හේතු වී ඇත. එය වර්තන ගිණුමේ හිඟයක් ඇති වී රාජ්‍ය ඉතුරුම් පහළ යාමට හේතු වේ.

- දේශීය ණය මූලාශ්‍ර අතරින් බැංකු අංශයෙන් ණය ලබා ගැනීම මගින් මුදල් සැපයුමේ ප්‍රසාරණාත්මක බලපෑම් ඇති කරයි. ඒ නිසා භාණ්ඩවල හා සේවාවල මිල ගණන් ඉහළ යාම නිසා ආර්ථිකයේ උද්ධමනකාරී තත්ත්වයක් ඇති වේ.

- දේශීය ණය ඉහළ යාමත් බැංකු මූලාශ්‍ර මගින් ණය ලබා ගැනීමත් නිසා පෞද්ගලික අංශය වාණිජ බැංකු වෙතින් ණය ඉල්ලුම් කිරීමෙන් ආර්ථිකයේ පොළී අනුපාතිකය ඉහළ යාම කෙරෙහි බලපෑම් ඇති කරයි.

රාජ්‍ය ණය ලබා ගැනීමේ ආර්ථික ප්‍රතිවිපාක

- විශාල වශයෙන් ණය ලබා ගැනීම නිසා පොළී ගෙවීම් ඉහළ යාම හේතුවෙන් රාජ්‍ය ඉතුරුම් පහළ යාම සහ ආයෝජනය පහළ යාම

- රාජ්‍ය ණය ඉහළ යාම නිසා ණය වාරික සහ පොළිය ඉහළ යාම හේතුවෙන් රාජ්‍ය වියදම් ඉහළ යාම

- රාජ්‍ය මූල්‍ය කළමනාකරණය වඩාත් දුෂ්කර වීම
- පෞද්ගලික අංශය වෙතින් සම්පත් ගලා නොයාම සහ ණය පොළී අනුපාතිකය ඉහළ යාම හේතුවෙන් ආර්ථිකයේ තෙරපීමක් ඇති වීම (තෙරපුම් ප්‍රතිපාකය)

- විදේශ ණය මගින් රාජ්‍ය ණය පියවීම හේතුවෙන් ජාත්‍යන්තර ණය අර්බුදයකට මුහුණ දීමට සිදු වීම

- ප්‍රසාරණාත්මක ණය මූලාශ්‍ර මගින් ණය ලබා ගැනීම නිසා ආර්ථිකයේ භාණ්ඩ හා සේවාවල මිල ගණන් ඉහළ යාම

- විදේශ ණය වාරික හා පොළිය ඉහළ යාමෙන් ගෙවුම් ශේෂ දුෂ්කරතා ඇති වීම

- වර්තමාන පරම්පරාව විසින් අනාගත පරම්පරාව වෙත ණය බර පැටවීම

පසුගිය වසර කිහිපයක ශ්‍රී ලංකාවේ රාජ්‍ය ණය පහත පරිදි දැක්විය හැකිය.

වර්ශය	දේශීය ණය	විදේශීය ණය	මුළු ණය
2015	**45.3**	**32.4**	**77.7**
2016	**44.5**	**33.7**	**78.3**
2017	**41.7**	**35.2**	**76.9**
2018	**41.6**	**41.2**	**82.9**
2019			

8.8 : සැපයුම් පාර්ශ්වයේ ප්‍රතිපත්ති හා ක්‍රියාමාර්ග ශ්‍රී ලංකාව ඇසුරෙන් විමසීමට ලක් කරයි.

- **සැපයුම් පාර්ශ්වයේ ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති අර්ථ දක්වයි.**
- **සැපයුම් පාර්ශ්වයේ ආර්ථික ප්‍රතිත්තිවල උපකරණ නම් කරයි.**
- **ශ්‍රී ලංකාවේ සැපයුම් පාර්ශ්වයේ ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති යොදා ගන්නා ආකාරය නිදසුන් සහිත ව විස්තර කරයි.**
- **සැපයුම් පාර්ශ්වයේ ප්‍රතිපත්තිවල ආර්ථික ප්‍රතිවිපාක විමසයි.**

සැපයුම් පාර්ශ්වයේ ආර්ථික ප්‍රතිපත්ති

- සැපයුම් පාර්ශ්වයේ ප්‍රතිපත්ති යනු සූක්ෂ්ම ආර්ථික විද්‍යාත්මක රාජ්‍ය මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති වන අතර ඒවා මගින් අපේක්ෂා කරනුයේ වෙළෙඳපොළ ආර්ථිකයේ කාර්යක්ෂමතාව ඉහළ නැංවීම තුළින් ආර්ථික වෘද්ධිය වේගවත් කිරීම යි.

- සැපයුම් ප්‍රවර්ධන ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාත්මක කරන විට ආයෝජනය වැඩි වීම සහ නිෂ්පාදන පිරිවැය අඩු වී නිෂ්පාදන සාධකවල ඵලදායිතාව ද වැඩි වීමට හේතු වේ. ප්‍රධාන සාර්ව ආර්ථික විචල්‍යයන් අපේක්ෂිත මට්ටම් කරා ගෙන ඒමට සැපයුම් ප්‍රවර්ධන ප්‍රතිපත්තිය මගින් කටයුතු කරනු ලැබේ.

සැපයුම් පාර්ශ්වයේ ආර්ථික ප්‍රතිපත්තිවල උපකරණ

- බදු ප්‍රතිසංස්කරණ
- පෞද්ගලීකරණය
- නියාමනහරණය
- ශ්‍රම වෙළෙඳපොළ ප්‍රතිසංස්කරණ
- ප්‍රාග්ධන වෙළෙඳපොළ ප්‍රතිසංස්කරණ

බදු ප්‍රතිසංස්කරණ

- නිෂ්පාදනය ඉහළ නැංවීමට අනුබලයක් ලැබෙන සේ බදු ක්‍රමයෙහි වෙනස්කම් ඇති කිරීම බදු ප්‍රතිසංස්කරණ ලෙස හැඳින්වේ.

- වෙළෙඳපොළ ක්‍රියාකාරිත්වයට බදු අය කිරීම මගින් යම් යම් බලපෑම් ඇති කරනු ලබයි.

- බදු හේතුවෙන් නිෂ්පාදනයේත්, පරිභෝජනයේත්, ආයෝජනයෙත්, ඉතිරිකිරීම්වලත් ප්‍රශස්ත මට්ටමට ළඟා විය නොහැකි වේ.

ශ්‍රම වෙළෙඳපොළ ප්‍රතිසංස්කරණ

- ශ්‍රම වෙළෙඳපොළ ඇති දෘඪතාවන් ඉවත් වන ආකාරයෙන් ශ්‍රම ඉල්ලුම හා ශ්‍රම සැපයුම සම්බන්ධයෙන් වෙනස්කම් ඇති කිරීම ශ්‍රම වෙළෙඳපොළ ප්‍රතිසංස්කරණය ලෙස හැඳින්වේ.

නිදසුන් : පීඩාකාරී කම්කරු නීති ඉවත් කිරීම

තරගකාරී ශ්‍රම වෙළෙඳපොළක් බිහි වීම

ඒ ඒ වෘත්තීන් සඳහා පුහුණු වීම් පිළිබඳ ව දැනුම්වත් කිරීම

- අඩු සුදුසුකම් ඇති වෘත්තීමය සේවකයින් බඳවා නොගැනීම ආදිය යම් කිසි සීමාවකට යටත් ව අහිතකර ප්‍රතිවිපාක අවම වන ආකාරයට යොදා ගත යුතු වේ.

- ශ්‍රම වෙළෙඳපොළ සම්බන්ධයෙන් කම්කරු හා වෘත්තීය සමිති සම්බනධතා අමාත්‍යාංශය විසින් වැඩ සටහන් ගණනාවක් ක්‍රියාත්මක කරන ලදී. සේවකයන්ගේ අවම ජාතික වේතන පනත යටතේ 2016 සිට අවම වැටුප රු. 10 000 ක් ලෙස නීතිගත කිරීම, විදේශ රැකියා සඳහා යන අයගේ ශිල්පීය නිපුණතා වර්ධනය කිරීමේ වැඩ සටහන් සැකසීම, මැද පෙරදිග හැර වෙනත් කලාප ඉලක්ක කර ගැනීම තුළින් ශ්‍රම වෙළෙඳපොළක් ඇති කර ගැනීම, ශ්‍රමිකයන් පුහුණු කිරීම ආදී වැඩ සටහන් ක්‍රියාත්මක වේ.

පෞද්ගලීකරණය

- රජයේ හිමිකාරිත්වය යටතේ පැවති ව්‍යාපාර පෞද්ගලික අංශයට විකිණීම, බදු දීම, කළමනාකරණය පමණක් පැවරීම පෞද්ගලීකරණය යනුවෙන් හැඳින්වේ.
- **ඒ තුළින් පහත සඳහන් හිතකර තත්ත්වයන් ළඟා කර ගත හැකි ය.**
  - වඩාත් ඵලදායි ලෙස නිෂ්පාදන සම්පත් නිෂ්පාදන කටයුතුවලට යෙදවීමෙන් නිෂ්පාදනය සාර්ථක වීම
  - රාජ්‍ය ඒකාධිකාරය අහෝසි වී තරගකාරී වෙළෙඳපොළක් බිහි වීම
  - නිෂ්පාදිතවල ගුණාත්මක තත්ත්වය ඉහළ යාම
  - ප්‍රාග්ධන හිඟයට පිළියමක් වීම
  - ව්‍යාපාරවලට කෙරෙන දේශපාලන බලපෑම් ඉවත් වීම

- ශ්‍රී ලංකාවේ පසුගිය දශක කිහිපය තුළ රාජ්‍ය හිමිකාරිත්වය යටතේ පැවති රාජ්‍ය සංස්ථා රාජ්‍ය සමාගම් පෞද්ගලීකරණය තුළින් ඉහත කරුණු අපේක්ෂා කෙරිණි. එමගින් සාර්ථකත්වයක් ලැබූ ආයතන මෙන් ම අකාර්යක්ෂම වූ ආයතන ද දක්නට විය.

නියාමනහරණය

- ආර්ථිකයට තරගකාරීත්වය අඩු වීමට බලපාන නීතියෙන් පනවන ලද හා සමාජීය ලෙස ඇති වී තිබෙන රෙගුලාසි හා බාධා ඉවත් කිරීම නියාමනහරණය යි.

නිදසුන් : ව්‍යාපාරයක් ආරම්භ කිරීම සම්බන්ධ ව පවතින දැඩි නීතිරීති ලිහිල් කිරීම

නිදහස් වෙළෙඳාමට බාධා වන ආකාරයේ රජයේ දැඩි අධීක්ෂණය අඩු කිරීම

ප්‍රාග්ධන වෙළෙඳපොළ ප්‍රතිසංස්කරණ

- නිෂ්පාදන ඉහළ නංවා ගැනීම සඳහා බාධාවක් ව පවතින ප්‍රාග්ධන හිඟය විසඳාගත හැකි ආකාරයට කටයුතු කිරීම ප්‍රාග්ධන වෙළෙඳපොළ ප්‍රතිසංස්කරණය ලෙස සැලකිය හැකි ය.

නිදසුන් : ප්‍රාග්ධනයේ ඵලදායිතාව නැංවීම

ඍජු විදේශ ආයෝජන දිරිමත් කිරීම

සහනදායි කොන්දේසි මත විදේශ ණය ලබා ගැනීම

ඉතිරි කිරීම් වැඩි දියුණු කිරීමට කටයුතු කිරීම

- පසුගිය වසර කිහිපය තුළ රාජ්‍ය සුරැකුම්පත් වෙළෙඳපොළෙහි ප්‍රාථමික වෙළෙඳුන්ගේ ව්‍යාපාර ශීඝ්‍රයෙන් ප්‍රසාරණය වූව ද මෙහෙයුම් කටයුතුවල සුළු කාර්ය සාධනයක් පෙන්නුම් කරන ලදි.

- ඉහත ප්‍රතිසංස්කරණ තුළින් ආයෝජන වැඩි වී නිෂ්පාදනය ඉහළ යාම හිතකර තත්ත්වයක් වේ. එසේ ම අහිතකර තත්ත්වයන් ද උදා විය හැකි ය.

  නිදසුන් : විදේශ ආයෝජන වැඩි කිරීම තුළින් ලාභ හා ලාභාංශ විදේශ රටවලට ඇදී යාම

  විදේශ ණය ලබා ගැනීම නිසා ණය වාරික හා පොළිය ලෙස විශාල මුදල් වැය වීම.

  රාජ්‍ය වර්තන වියදම් අඩු වීම සමාජ ශුභසාධනයට අහිතකර වීම

- සැපයුම ප්‍රවර්ධන ප්‍රතිසංස්කරණ ලෙස ඉහත ප්‍රතිසංස්කරණයන් යොදා ගැනීමේ දී අහිතකර ප්‍රතිඵල අවම වන අන්දමට යොදා ගත යුතු වේ.

"මෙය සමාජ මාධ්‍ය හරහා හුවමාරු කර ගැනීමට උසස් පෙළ ගුරු මාර්ගෝපදේශනය ඇසුරින් සකස් කරන ලද්දකි. විෂයය පෝෂණය සඳහා මීට අමතරව අතිරේඛ කියවීම්, කාලීන ආර්ථික සිදුවීම් හා සංඛ්‍යාලේඛන පිළිබඳව යාවත්කාලීන දැනුම ලබා ගත යුතුය"

A/L NOTE BOOK

All about AL Notes ready for GCE AL Examination

DOWNLOAD

Notes

Short Notes

Unit Test Papers

Term Test Papers

From

www.ALNoteBook.com

Your Ultimate Resource for GCE A/L Notes and Study Guides

“The A/L notebook website is a dedicated online platform designed to provide comprehensive study materials and notes specifically tailored for students preparing for the General Certificate of Education Advanced Level (GCE A/L) examinations for free. The website offers a wide range of resources, including detailed subject notes, past exam papers, practice questions, and study guides. These materials cover various subjects and are curated by experienced educators to ensure they align with the curriculum and exam requirements.”